

Amerikan iktisadî
Yardım Teşkilâtı
tarafından
hazırlanan

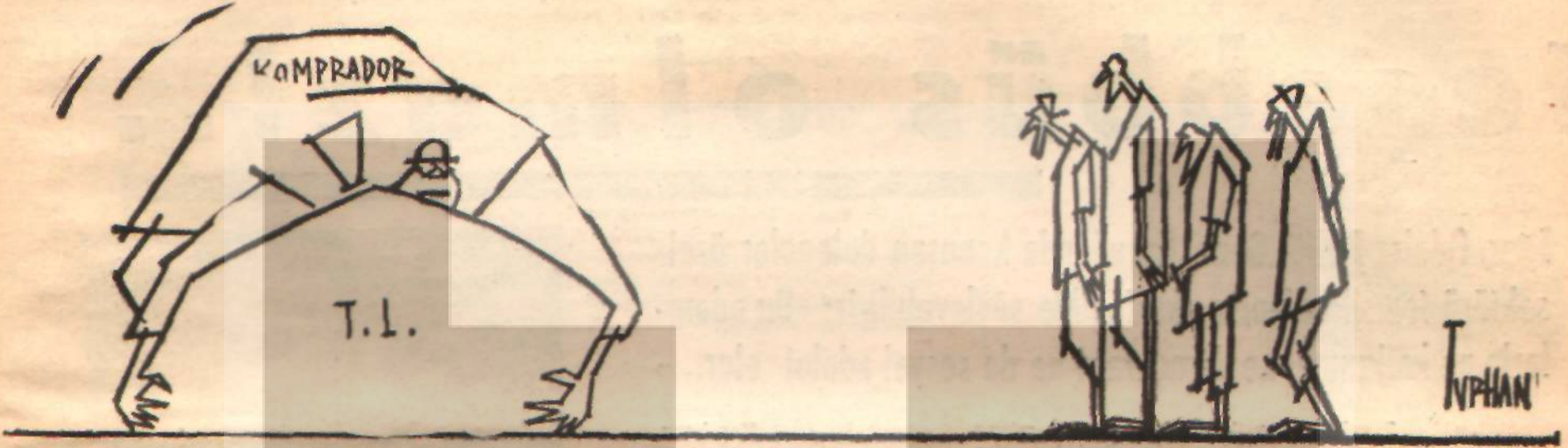
GİZLİ
RAPOR

**KİRALARI SERBEST BIRAKMAYA
ANAYASA
MAHKEMESİNİN
HAKKI VAR MI?**

TÜSTAV

«BİZİM SERVETİMİZE GÖZ DİKENLERİN GÖZÜ PATLASIN»

(Odalar Birliğindeki konuşmalardan)

BAKIŞ

Ekonomik Demokrasi ve Gençler

«Bugünkü sosyal yapılarda, kendilerini ve yarattıkları uygarlık eserlerini barındıracak büyük uçurumlar açılmaktadır. Bu felâketi ancak ekonomik demokrasi'nin tesisi önleyebilir. Otomatik bir ilerlemeye inanmıyorum. İlmî ve teknik ilerlemelerden da medet ummuyorum. Bunlar da kötü bir istikamette kullanılabilir. Kapitalist memleketler esaslı sosyal reformlara, Komünist rejimler de ekonomilerinin idare sistemlerinde esaslı değişimlere muhtaçtırlar. Çalışanlar, bugünkü rejimlerde kontrolsüz bir iktidar eline düşmüşlerdir. Tatbikine girişilen ekonomik plânlarda, her türlü vasıtalarla mücahizatla ahlâk ve dürüstlüğü yıpratın, çökerten patronların nezareti altında onların menfaatlerine işlenilmektedir. Devlet, kuvvetli ve geniş bürokrasi makinalarını patronların emrine vermiştir.»

Bunları, «İnsanı hangi gelecek bekliyor?» konusundaki Royanmont Mülâzımlarında açık oturumuna katılan Sorbon Profesörlerinden Georges Gurvitch söylüyor.

Ekonomik demokrasi, toplumun geniş ve çoğunluk kütlesi olan çalışanların iktidara gelmesiyle, hak ve adaletin toplumda mümkün dereceye tam tecellisiyle temin edilir. Tam ve mutlak adalete ise zaten erişmek pek kabil değil.

Büyük idealist Fransız Sosyalist Jean Jaures sosyalizmi, «bilgi ve hürriyetle adaletin gerçekleşmesidir.» diye tarif ediyor. İfrazatçılar adalete toplumların ekonomideki tabii gidişleriyle varılacağı kanaatinde idirler. Her ikisinde de hedef bu adalete ve hakka varmaktır. Sosyalistler buraya ilim ve hürriyetle varılacağına inanıyorlar.

Sosyalizmde sınıf tahakkümü yoktur. Sosyalistler, bu gayeye büyük kütle, halk çoğunluğu ile ve demokratik usulle varmak azmindedirler.

Büyük kütle kimdir?

1 — Evvelâ ve başta hak ve adalet aşkıyle yürekleri çarpanlar, her türlü adaletsizliğe karşı içlerinde medeni isyanlarını tutamayanlar: Bütün gençler ve genç katisyle düşünenler.

2 — Ancak günlük geçecek kadar ücret ve maaş alanlar. Yarıncılarından emin olmayanlar.

3 — Ufak sermayeleri ile, büyük sermayelerin tehliidi altında hayatlarını, emeklerini de katarak kazanmaya çalışanlar.

4 — Büyük kütleyle çıkar için değil ecdatlarının ve kendilerinin doğdukları topraklardan, vatan bekliliği vazifesinden ayrılamayan köylüler.

Gençler, bir ideal ve inanışla geleceğin fethine çıkmışlardır. Bunlar, milletin en büyük ve asil sermayesi olan kafa kuvvetleridir. Ateşi, elektriği ve atomu bu kafalar bulmuş ve insanlık hizmetine vermişlerdir. Bunlar fikir tedâlisidir. Elbette onlar da hayatı sevmelidirler. Hayatın bütün tatlılıklarından lezzet duymalıdır. Ancak hayattan hakiki zevk almak, inanmakla ideale bağlanmakla tamamlanır. Ve zevk ile idealleri çarpıştığı zaman, fikir uğrunda bunların hepsinden hattâ hayattan kolaylıkla ve ayrı bir lezzet ile ayrılabilirler.

Adalet göktekî imzadır. Bu çetin merdiveni kademe kademe ele geçirmek lâzımdır. Gençler, gençce düşünenler statüsü, koya bağlanamazlar. Statükoatlar erişilmiş, elde edilmiş, üzerine oturulmuş menfaatlerin rahat içinde kolaylıkla idaresini isteyenlerdir. Bunlar Atatürkçü de olsalar artık Atatürk devrimlerinin külleri olmuşlardır. Günümüzü, geleceğimizi ışıklandıracaklar Atatürk devrimlerinin alevlerini aynı hararetle taşıyanlardır.

Genç fikir kuvvetlerini, memleketin ilerlemesinde belli başlı faktör olabilmeleri, evvelâ düşündüklerine samimi inanmalarına, birbirlerine bağlanmalarına, birlik olarak tuttukları yolda durmadan ilerlemelerine bağlıdır.

Açık oturumlar, ehemmiyet verir, lâzım gelen itibar ve değerde tutulursa parlamentolardan kuvvetli olabilirler. Geri kalmış memleketlerin kalkınabilmesi için başta gelen çare, siyasî, ekonomik ve sosyal fikirlerin açıkça görüşülmesi ve tartışılması, bunların büyük kütlelere mal edilmesidir.

2. ve 3. rakkamlı çalışanlar, daha ziyade şehirlerde olduğu için kolaylıkla teşkilatlandırılabilir ve haklarının iddiai sahipleri olabilirler.

En güç ve geç harekete getirilebilen mübim kütle, her türlü zahmet ve istu-

raplara alıştırmış köylüdür. Bunlara toprak reformundan bahsetmek, kendilerinin, hayatta sürünecek kadar kredi, tohumluk veren ve sair suretle güya yardım eden velinimelerine karşı bir nevi nankörlüğe sevk edildikleri intibahı da verebilir. Esasen toprak reformuna ait bir kanunu da mahallerinde tatbik edecek mekanizma ağının esrafını tesiri altında işleyecektir.

Yukarıda bahsettiğim Milletlerarası oturumda bakınız Vietnam'lı Dr. Nguyen Kttac Vien ne diyor:

«Sosyal çapta reformlar yapılmadıkça, meselâ poligami ortadan kaldırılmadıkça köylü, sabanının demirini bile değiştiremez.» Atatürk'ün büyük devrimlerinin kıymeti bu kadar belâgatle ve kuvvetli tecrübe ile ifade edilemezdi. Kültürel temelden kalkındırma için Atatürk bize bütün sosyal, ekonomik ve siyasî imkânları vermiş, sosyal hücrelerimizi değiştirmiştir.

Yine aynı zat şöyle devam ediyor:

«Çok azaplı tecrübeler geçirmiş köylü, ağır başlı ve inandığı ve boynunu eğdiği hüznü kaderiyle kolay kolay konuşmaz, çekilecek nutuklar içine işlemez, onlara haklarını anlatmak kaderlerinin daima aşağılık olmadığını göstermek için «üç birlektelik esas» ismini almış metoda mücahizat temek lâzımdır.»

(1) Köylü ile beraber çalışmak (2) Beraber yaşamak (3) Beraber yemek — Bu uzun sürmeyecektir. Belki birkaç gün, belki bir hafta. O vakit köylü inanacak ve içine döktüğü ölçülmez ıstıraplarını dile getirecektir. İşte ancak o vakit kendisi ne insan olduğu, insanlık hakları anlatabilir ve inandırabilir. Her köyde ayrı ayrı ve menfaat gruplarındaki 6 kişiyi kazanmak bütün köylüyü uyandırmaya yeter.»

Demokrasi, eğer yalnız politikacıların ve onların dayandığı patronların çıkarına yarayan ve diğerleri için kâğıt üzerinde kalan bir rejim değilse, bütün vatandaşların, bilhassa çalışan büyük kütlelerin

Anayasada kendisine verilen hakları iyi bilmesi ve anlaması ve lâzım geldiği gibi kullanabilmesiyle hakikaten ve fiilen yerleşebilir.

Devlet, İmam ve Hatip mektepleri gibi Atatürk ilkelerini ve Anayasa haklarını da büyük kütleyle iterek yukarıdaki metotta kendilerine anlatabilecek, inandırarak bir kadro yetiştirebilecek kurslar, mektepler açılıncaya, bunu açtırmak için lüzumlu etkiyi sağlamlaştırmaya kadar bu vazife yine fedakâr gençlere düşmektedir.

Bilim, sahiplerine bildiklerini başkalarına, herkese anlatmakla vazifelenir. Bilgi bir nevi imtiyaz diye kafalarda saklanmaz. Her imtiyaz sahibinin âkıbeti, içindeki insan hayat ve neyesinin derin ve feyizli menbaini çok çabuk kurumuş görmektir.

Memlekette siyasî demokrasi yanında onu mânâlaştırmak, inhisarcı ellerden kurtarmak için biran evvel ekonomik demokrasiyi kurma yollarına gitmek, memlekette de iktidarı çalışanların ve çalışanlar için cabalıyacaklarını ellerine vermek, Atatürkçü gençlere düşmektedir. Bu büyük savaşta onların tek temiz silâhları fikir kuvvetleri ve inanç aşkıları olacaktır.

Karşılarında görülebilecekler de unutmamalıdır ki Türktürler. Simdiki fikir ve arzuları ne olursa olsun her Türk gibi onlar da dünya memleketleri arasında vatanlarının şerefli, vatandaşlarının başı kalkık olmaları için iftihar edeceklerdir. Umumun menfaati önünde özel çıkarlarından kolaylıkla vazgeçmeyecek ne insan ne Türk vardır.

Bunun içindir ki gençlerimizin bu yoldaki tartışmalarında, savunmalarında sönmöz bir huş ateşinin çıkaracağı boğucu dumanlardan eser bulunmayacaktır. Onlar bir baba şefkati, bir kardeş hissiyle lüzumunda uzlaşıcı, bağdaştırıcı fikirlerini dile getireceklerdir. Sınıfsız harp siz, insan haysiyet ve şerefiyle, sosyal adaletle yaşayan bir toplum isteyenlerin ileri vasfı her şeyden evvel Türklere ve insanları sevmektir.

Cemal Hüsnü Taray

Böyle

özel

Odalar Birliği Genel Kurulu toplantısından görünüş

teşebbüs olmaz!..

Eğer, Odalar Birliği Genel Kurulunda konuşan delegeler özel sektörü temsil ediyorsa, kesinlikle söyleyebiliriz: «Bu adamlarla ne kalkınma, ne demokrasi ne de sosyal adalet olur...»

Savulun!
Başbakan geliyor..

Denetçilerden biri hesap raporunu okuyordu. Sabahtan beri, daha doğrusu iki günden beri o kadar çok rapor okunmuştu ki, delegeler okunan hesap raporunu dinlemek yerine aralarında yarenlik etmeyi veya raffiften şekerleme yapmayı daha uygun bulmuşlardı. Hesap raporunu okuyan denetçinin yanına, kürsüye birisi geldi, raporun okunmasını kestirdi ve mikrofondan, «36580 numaralı oto mobil kimin ise lütfen yol üstünden çeksin, kapıya giriş veri tikanmış» dedi. Sonra denetçi tekrar raporu kaldığı yerden okumaya devam etti ama, mikrofondaki değişik sesin uyarması, delegelerin gözlerini dışarıya çevirdi. Dışarda bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağıyordu ve Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesinin giriş kapısına doğru yavaşlamak isteyen küçük siyah bir opel otomobil, yaya kaldırımına park edilmiş bir başka otomobil yüzünden ileri geçemiyordu. Salonda bir kıpırdanma oldu. Biraz sonra da salonun kapısında sağ tarafında Çelikleş, solunda Ali Şakir Ağanoğlu olduğu halde Başbakan İnönü görüldü.

Başbakan, son CHP Kurul-tayında bile görülmemiş bir şiddette dakikalarca süren alkışlarla, delegelerin hemen tamamının ayakta, «yaş varol-nidaları ile karşılandı. Geride bıraktığımız Cuma günü, Başbakanı böylelikle alkışlayanlar, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları 15. Genel Kurul üyeleri, yani iş adamlarıydı. İnönü yerine o turuncuya kadar, başta Hasan Tez olmak üzere pek çok iş adamı Başbakanın elini öpmek için kuyruğa girdi.

Kuyruğa girenler arasında, Vatan Cephesi devrinde İnönüye küfür telgrafları çeken mâ rifetli iş adamları da vardı. Meselâ o tarihte, Ankara Ticaret Odası, İnönüye şu ibret verici telgrafi çekmişti: «CHP, nin Amasya Vilâyet Kongresine göndermiş olduğunuz mesajı gazetelerden teessüfle öğrendik. Memleketin kalkınması ve milletimizin ileri ve müreffeh millet seviyesine biran evvel erişmesi için hummalı bir faali-

yetle geceli gündüzlü çalışan hükümetimize ellerinden gelen yardım vazifesini yapan ve mesleklerini vatansever bir feragatla icra eden Türk tüccarlarına ve iş adamlarına karşı ileri sürdüğünüz ağır itham, isnat ve iftiralarınızı teessüf ve nefretle reddederiz.»

İnönünün dünkü Vatan Cephesi şampiyonlarını kızdıran sözleri ise şunlar idi: «Vaziyeti bahane ederek daha geniş kazanç peşinde koşanların hareketini tahlile lüzum yoktur. Onlar beğendiklerini yaparlar. Ama hareketlerinin kendileri ne gayri meşru daha fazla kazanç değil, sadece dert sağlığa çağını göreceker, ticaret hayatında kumar oynamanın âkibetlerine en kısa zamanda katılmak zorunda kalacaklardır. Bu husustaki kararımızın değişmez mâhiyetini burada belirtmek isterim.»

Ne var ki İnönünün bu kehaneti doğru çıkmadı ve ticaret hayatında kumar oynayan ve 27 Mayıs'ta bütün ileri kuvvetlerin sevgilisi hâline gelen İnönüyü müfterilikle suçlandıran bu adamlar, bugün de basköşe dedir ve sıkılmadan İnönünün elini öpebilmekte idiler!..

Başbakan İnönü, toplantıda iş adamlarını huzur ve istikrar konusunda aydınlattı. İnönü, «Yabancılar da söyledim, hiç bir zaman hâdiseler olmaz demez. Hâdiseler olabilir, ama ileri de cereyan edecek hâdiselerin daha dermansız ve tesirsiz olması temenni edilmelidir. Yeni hâdiseler olursa güçlük veya kolaylıkla ama muvaffakiyetle bertaraf edilebilir. Yeni hâdiseler yüzünden iktisadi hayat bir kaç gün için sekteye uğrar, sonra normale avdet eder. Başarılı olabilmek için emniyet ve istikrar şarttır.» diyordu.

Başbakanın bu sözleri karşısında iş adamları sevinçlerini mi korksunlar mı bir türlü bilemediler ama, alkışı da eksik etmediler. Sonra seçimlere geçildi ve altı liste arasında kıyasıya bir çekışmeden sonra Behçet Osmanoğlu ekibi bir kere daha Odalar Birliği yöneticiliğine seçildi. Başbakan seçimlerden önce, yaptığı kısa konuşmanın hemen ardından da alkışlar arasında «izin veriniz de gideyim» diyerek salonu terk etti.

Hep bana, hep bana..

Odalar Birliğinin ilk günkü toplantısı hayli sönük bir hava içinde başladı. İş adamlarının toplantısına ilk gün ne bir bakan gelmişti, ne de senatörler ve milletvekilleri. Raporların her biri de birer ciltlik kitap halinde olduğundan ilk gün sadece bunlar kıraat olundu. Cuma sabahı ise, sıra tenkitlere geldiğinden iş adamlarımız öğleye kadar enine boyuna içlerini döktüler. O gün söylenenleri şöyle bir dinlemek bile, iş adamlarımızın seviyesini ve dünya görüşlerini ortaya koymak bakımından dikkat çekiciydi.

Kongrede büyük baş iş adamlarının sesi pek duyulmadı. Konuşanlar daha ziyade orta çapta iş adamlarıydı ve bunlar raporun büyük patronların telkini altında ve kendi çıkarlarına uygun bir şekilde hazırlanmış olduğunu ileri sürdüler.

Günün en ibret verici konuşmasını Erzurumlu iş adamı Osman Çilingiroğlu yaptı. Milli Korunma Kanunundan, «Müt his kanun» diye söz eden Çilingiroğlu, 1950 den sonra kendilerini koruyanların prensiplerinden ziyade birkaç büyük hükümet adamı olduğunu, özel teşebbüsün prensiplerden ziyade bu himayeleri sayesinde geliştiğini söyledi. Sonra başından geçenleri yanık bir şekilde şöyle anlattı:

«Geçenlerde bir açık oturumda ağzımı açayım dedim, az daha hiç edeceklerdim. Bizim aleyhimizde konuşanları omuzladılar. Bizim elli senedir yüzde 96 imiz üstünden turnağundan arttırdığıyla servet sahibi olmuştur. Eğer biz sobasız mağazalarda mallarımızı satmasaydık o üçbuçuk adam şimdi bu rada yaşayamazdı. Bizim servetimize göz dikenlerin gözü patlar. Meslek aleyhinde düşünce doğurmak isteyen bazı yazarlar bilsin ki hayal ettikleri vur guncular, aradıkları hürsuzlar aramızda yoktur.»

Çilingiroğlundan sonra kürsüye gelen İzmirli iş adamı İrfan Özmen ise daha da baskın çıktı. «Zaman zaman başında Türk tüccar camiasını hedef tutan yazılar çıkmaktadır. Ordu pazarları takdir ettiğimiz birer teşekküldür. Ancak Ordu Pa-

Başbakan İsmet İnönü
Dünden bugüne...

zarlarıyla serbest teşebbüs bir değildir» dedi.

Ordu pazarlarından veba gibi söz eden Özmen, bu pazarlar lehine yayın yapan Ulus gazetesine çıktıktan sonra İzmitte serbest teşebbüsle rekabet yapan Seka kooperatifinden de acı acı dert yandı. Sonra Devlet Malzeme Ofisine çıktı, devlet dairelerinin buradan alışveriş etmelerinin adaletsiz olduğunu ileri sürdü ve «bizden toplanan vergilerle çalışan Devlet Malzeme Ofisi milletini aleyhine çalışıyor» diyerek korkuk bir de ifşaatla bulundu.

Kotalara iştirakin bir nevi kumar olduğunu da söyleyen İzmirli iş adamı, «Bir inşaatçı, makinası için lazım olan kayış dışardan getirmek için Odaya başvurdu, fakat oda bu Türkiye'de imâl ediliyor dedi, ancak bu kayış Türkiye'de imâl eden fabrika veya imalat haneyi bulamadım. Sonra da kota diye paralarımız boş yere Merkez Bankası kasalarında yatıyor» dedi.

Erzurumlu iş adamlarından İbrahim Kuzuluoğlu ise, çok daha parlak fikirlerin sahibi olarak kürsüye çıktı. Genel Kurul ve Birlik Yönetim Kurulunu İktisadi Devlet teşekkülleri ile mücadele etmeye davet ettikten sonra, «İktisadi Devlet Teşekkülleri özel teşebbüsle haksız bir rekabet halindedir. İn-

şaf edin, devlet işportacı mıdır? Sümerbank hâlâ elli kuruşa makara satıyor. Halbuki Sümerbankın elli kuruşa sattığı makarayı özel teşebbüs daha ucuz satmaktadır. Sümerbankın perakende satış yapan mağazaları kapanmalıdır» dedi.

Paralar bizim cebimize girecek

İstanbullu iş adamı Selâhatin Kadri Apay ise, iş adamlığı zihniyetini aksettiren şaheser bir konuşma yaptı. 1963 programında bayındırlık işlerine 7 milyar lira ayrıldığını belirtti. «Bu para sizlerin ve benim cebime gidecek, Birlik nasıl olur da bunu raporuna almaz» dedi. Açıksözlü iş adamı Apay, plânın inşaat bölümü hakkındaki düşüncelerini de şöyle açıkladı: «Bu kadar şümulü bir yatırımı gerçekleştirebilmek güçtür. Bu yatırım yerine getirilemeyecektir». Açık göz Apay bu arada, «Köylü olan inşaat işçilerinin sigortaya tâbi tutulmamasını, sözde işçileri koruyan bir gerekçeyle isledi: «Bu sınıf işçilerden prim kesmek ve işçi Sigortalarını bunların sırtından geçinir hâle getirmek doğru değildir.»

İzmirli iş adamı Halit Çayır da kahkahalarla dinlenecek bir konuşma yaptı. Çayır, «Cemil yetimimizde maalesef bir çok sapık bulunmaktadır. Cinsi sapık.

siyasi sapık ve iktisadi sapık. Sosyalizm adı altında nereye kadar gideceği belli olmayan zihniyetler Odaları Birliğinin faaliyetlerini bombardıman etmektedir. Bunlarla sonuna kadar, ezinceye kadar mücadele etmeliyiz» dedi. Sonra toprak reformundan söz açarak, «Hangi eller tarafından hazırlandığı bilinmeyen bu kanun tasarısı nın getireceği karanlıktır.

Herkesi bir miktar toprak sa gibi yapacak reforma değil, ziraat reformuna taraftarız. Nüfus problemi ütopyik bir toprak takimiyle halledilemez. Verimsiz araziye özel sektöre dokunma - mak şartıyla rantabl bir hale getirilmesi toprak reformunun gayesi olmalı. Gübre mevzuunda da devletleşmenin aleyhindediriz. Bürokratik bir sistemle devlet bunda muvaffak olamaz» dedi.

Trabzonlu Fındıkçı Şevket Çulhanın derdi başkaydı. O da, «Sezon başında 124 dolar ihrac fiyatıyla başlayan fındık mahsulünün ihracı daha sonra 141 dolara kadar yükseldi. O zaman 138 — 139 dolara müşteri miz olduğu halde 141 dolardan aşağıya fiyat düşürülmesine hükümeti ikna edemedik. Şimdi fiyatlar piyasada 118 dolara kadar düştü. Bizim elimizde de 1962 yılının 110 milyon kilo fındığından 24 milyon kilo stok kaldı» dedi, fındık fiyatlarının devlet tarafından tesbit edilmesine aleyhinde bulundu. Süleyman Türk adlı bir başka iş adamı ise Kurumlar vergisinin yüzde yirmiyeye çıkarılmasının yerli sanayiye bozduğunu yok ettiğini ileri sürdü.

Özel Sektörün mutlu temsilcileri öylesine gözleri karamış halde idiler ki, kürsüye çıktıklarında memleket menfaati imiş, plânlanmış, kalkınma imiş vatandaş haklarıymış, sosyal güvenlikmiş her şeyi ve her şeyi unutuyorlardı. Onların ölçüsü ile sosyalizm kahrolasıca bir doktrindi. Devlet karşısına dikiliyor, kârlarını azaltıyordu. Yağma ve soygun imkânları a labildiğine serbest bırakılmıyordu. Üçbuçuk yazar ve düşünür kirli çamaşırlarını ortaya çıkararak bu özel teğebbüsçülerimizin rahatlarını ve huzurlarını kaçırıyorlardı. Hükümet bunları susturmalydı. Ordu Pazarları, kooperatifler gibi teğebbüslerin başı ezilmeliydi. Tenkidleri cevaplandırırken Behçet Osmanşaoğlu, iş adamlarımızın Ordu Pazarlarından duydukları büyük kuşkuyla şöyle gidermeye çalıştı: «Odalar Birliği olarak Genel Kurmaya yazdık, Ordu Pazarlarının mensuplarından baskasına satış yapamamasının teminini istedik. Sayın Genel Kurmay da bize bu hususta garanti verdi.»

İş adamlarının en yüksek oranının gözler önüne serdiği manzara acıdır, hazindir. Konuşan hatiplerin olan bitenden en ufak ders almadıkları anlaşılabilir. Bu miyopluk karışısında Milliyet'in «Durum» günleri yazmaktan kendini alamadı: «Kendi zaaflarını belirlen ve alınması gereken tedbirleri bir otokritik zihniyeti ile ortaya koyan temsilciler yerine özel sektöre yönelen tenkidleri (Biz olmasaydı o üç buçuk adam yaşayamazdı), (Servetlerimize göz dikenlerin gözü patlasın) gibi cevaplarla yermeye çalışanlar aleyhlerinde hüsumet yaratanlara hizmetten başka bir şey yapmış degillerdir. İş bu zihniyetle yürütme çalıştıkları müddette toplandı bir hatibin belirttiği gibi (Aleyhlerinde konuşanlar omuzlarda taşınacaktır.) Asıl mesele bugün Türkiye'de özel sektör aleyhine konuşanların o-

Devlet Adamı ve Kahraman

Cahit Tanyol

Osmanlı devlet geleneğinde sokak adamı olmadığı gibi, «kahraman» tipi de yoktu. Fatih gibi, Yavuz gibi hükümdarların kahramanlık niteliğine bürünmesi çok sonralara ait bir davranıştır. Savaşlarda şehit düşen vezirlere, padişahlara da «kahraman» denmezdi. Kahraman, bir mitos'a bağlıdır. Devlet idaresinde mitos daima tehlikelidir; gerçeğin yolunu keser. Bu yüzden, şiddetin, fedbirin, cesaretin birer örneği olan Osmanlı vezirleri, böyle bir mitosun dışındadır. Gerçek büyüklükleri içinde düşünülmüştür. Sayısız «kaside» ler onların kişiliğine dokunmayan bir söz sanatı olarak kalmıştır.

İnsanların çevresinde efsanelerin, menkıbelerin kümeleşmesi, toplumla kişi arasında başka bir bağlantının kurulduğunu gösterir.

«Kahraman» tipini devlet değil millet yaratır. Mitos halkın düşünce kadrosu içinde bir anlam kazanır; onu halkın hayal gücü zenginleştirir. Onda halkın özlemi, halkın ülküsü, halkın sevgisi birikir.

Osmanlı devlet anlayışında kahraman yoktu. Çünkü bu kadronun halkla bağlantısı bir devlet - teb'a münasebetinin içindeydi. Halk, bu kadro için düşünceleri artık kendisinden saymamaktadır. Onun «Köroğlu» «Battal Gazi» gibi kahramanları vardır.

«Millî Kahraman» millet ve devlet şuru içinde bir anlam kazanır. Onlara milletlerin millet oluşu sırasında rastlanır. Bu bakımdan, milletlerin hayatında önemli rol oynamış kimselere dikkat ederken, onlara iki açıdan bakmak gerekir. Bunların biri halk, diğeri de aydındır. Halk ve aydının ortak bir mitos içinde değerlendirmedeği hiç bir kimse «kahraman» olamaz. Öyle iken, yakın tarihimizde, Osmanlı devlet geleneğine aykırı olarak, aydınlarımız daima bir kurtarıcı ve kahraman beklemişlerdir.

Sürekli yenilgiler, durdurulması güç çöküntüler, insanları bir karamsarlığa sürüklemiş; ve bu yenilgi psikolojisi, umuda kapılma ve hayal kırıklığı alteratifi içinde bizi daima, Mesih bekler gibi bir kurtarıcı ve kahraman aramak sevdasına düşürmüştür.

Kurtarıcı ve kahraman bir çöküntü ve yıkılış tipidir. Kahraman ve kurtarıcı aramak, politik alanda bir talim seferin emrine girme yatkınlığını doğurmaktadır. Diktatörler halkta meydana gelen böyle bir yatkınlıktan her zaman faydalanmışlar ve çevrelerinde bir propaganda ekibi kurmuşlardır; kendilerini millet ve devlet hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline getirmişlerdir.

Batıyı fikir olarak değil, şekil olarak getirmenin uyardığı hayal kırıklığı, memleketimizde bir takım liderler, kurtarıcılar aramak hasatlığını doğurmaktadır. Kurtarıcı fikrin olmadığı, bilinmediği yerlerde insanların şeflerden medet umması tabii bir olaydır.

Zaman zaman en aydın, en ilerici geçinen insanların dahi bir «Atatürk» ün çıkmasını özlemesi ve kurtuluşu olanaganüstü bir plân kurmada araması, fikre, gerçeğe ve kurtarıcı fikre eğilmeye niyetli olmadığımızı gösterir.

Milleti ve memleketi kurtarmak için insanlara sığınmak, devlet adamlarında, ilkel topluluklarda olduğu gibi, mistik güçler aramak bizci, Osmanlı devlet anlayışının çok daha gerilerine düşürür. Biri anahtarın kucağına atar. Soyuz diktatörlüklerin doğmasına sebep olur.

Milletçe yaşamak istiyorsak «kurtarıcı adam» değil, «Kurtarıcı fikir» aramak zorundayız.

Kurtarıcı fikrin önünü kesen, kurtarıcı fikrin karşısına, sosyal gerçekler içinde kontrol edilmiş bir takım hazır kalıplaşmış çıkan her düşünce geridir; ve yıkıcıdır. Biz düşünmeye, biz düşünceyi aksiyonun önünde bayrak yapmaya mecburuz. Oysa ki biz düşünmek şöyle dursun, kavramlardan dahi korkuyoruz.

muzlarda taşınmalarının sebebinde gizlidir.»

Senato seçimleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ortak oturumunda yapılan bir oylama ile, Cumhuriyet Senatosu seçimleri 1964 Haziranının ilk haftasına bırakıldı. Bunda, Senato üyelerinin yeniden seçmen karışısına çıkmak konusundaki aşikâr isteksizlikleri kadar, önümüzdeki sonbaharda seçime gitmenin bütün partiler bakımından yaratacağı çeşitli mahzurların da rol oynadığı muhakkak. Ama, ahnan kararda insanı en çok üzen taraf, böyle durumlarda artık sık rastlandığı gibi, hukukun ve Anayasanın da bu isteksizliğe ve endişelere âlet edilmesidir.

Seçimleri normal iki yıllık sürenin ötesine atanlar, Anayasanın Geçici 10. maddesine dayandırmışlar. Maddenin son fıkrası «İlk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da, Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili kanun hükümleri uygulanır» diyor. İddiaya bakılırsa, «Anayasadan önce kabul edilen seçim kanunu, seçimlerin yapılması tarihi olarak Haziran ayını kabul etmektedir.

Yenilenecek olan Cumhuriyet Senatosu üyeleri 15 Ekim 1961 de seçildiklerine göre, bunların yenilenmeleri için Anayasa gereğince, seçimlerinden itibaren iki yıl geçtikten sonra seçim yapmak gerekmektedir. Bu da ancak 1964 yılının Haziranında mümkün olabilir.» Böylece, ilk seçim kurasını çekecek olan senatörler, iki yıl değil, iki yıl yedi ay senatörlük etmiş olacaklardır. İlk ve ikinci kuralarda adları çıkmayan senatörler ise, altı yıl yerine, altı yıl yedi ay senatörlük sandalyesinde kalacaklardır. Bu uzatmanın Anayasaya tamamiyle aykırı olduğu muhakkak. 1961 Anayasası seçimlerin nor-

YAZISIZ

Nitekim, bir çok kimselerden, son zamanlarda, şöyle sözler duymuşuzdur:

«Ben de Türkiye'yi sosyalizmin kurtaracağına inanıyorum; fakat şu sosyalizm kelimesi yok mu, halk bu sözden ürüyor, başka bir kelime, Türkçe bir söz bulamaz mıydınız?»

Bu düşüncede: «Halkı uyarmak» isteyenlerle, «halkı ayarlamak» isteyenler karşı karşıya bulunuyor.

Halka sosyalizm hakkında bir takım yanlış propagandalar yapılmışsa, bunları düzeltmek gerekirken, halk bu kelimedenden ürüyor diye, bir takım laflar uydurmak, bir kelime ile, samimiyetsizlik ve şıptır. Namuslu ve halkı seven, onun mutluluğunu isteyen bir aydın, halkın peşin kanaatlerine göre düşüncesini ayarlamaz, onu uyarmanın, kanaatlerini düzeltmeye çalışır.

Kavramlardan korkan insan düşünemez. Düşünemeyen insan kurtarıcı arar. Ve elbette ki kurtarıcı arayan kimse her türlü kurtarıcı fikrin karşısına çıkar.

mal süreyi aşmadan yapılması konusunda son derece titiz davranmış ve geriye bırakmayı ancak «savaş sebebi»ne bağlamıştır. Dünyanın her yerinde de, normal olan, seçimleri vaktinden sonra değil, önce yapmaktır. Kaldı ki, Anayasa'da, «aradan mutlaka tam iki yıl geçeli» diye bir hüküm de yoktur.

Millet Meclisi seçimleri bakımından aynı ihlâl yoluna gidilmeyip de Anayasa'ya bağlı kalarak seçimleri 1965'te yapmağa karar verilirse, bu takdirde de Senato seçimleriyle birlik te 1964 ara seçimlerini yapmak mümkün olmayacaktır; çünkü, 74. maddenin 3. fıkrası, «Millet Meclisi genel seçimlerine bir

BATILILAR BİZİ NASIL GÖRÜYOR? Cumhuriyetin Kırkuncu Yılında Türkiye

Fransanın, hatta dünyanın en ciddi ve büyük gazetelerinden Le MONDE Türkiye'mizin bugünkü acıklı durumunu ve ağa saltanatını ortaya koyan son derece ilgi çekici bir yazı serisi yayınladı. Yazı serisinin son durumla ilgili kısmını, sıkı yönetimin müsaade ettiği ölçüde geçen sayımızda vermiştik. Şimdi yazının geri kalan kısmını yayınlıyoruz.

Kadirli kaymakamı

Ağaların ağalığı devam ediyor. Merkezli devlet gücü kendini ortaya koymadıkça, korkunun yerini küstahlık almaktadır. Boş kalan birtek okula karşılık beş caminin tıkabasa dolduğu bu uzak köylerde herhangi birşeyin değişebileceğini insanın aklı almıyor. Öte yandan, Parlamento'da da, hükümet sıralarına dikkatle bakılırsa, İnönü hariç, bakanlardan yarısının hâlâ Arap harfleriyle not tuttuklarını görmezden mümkün; hem de bunlara kabinenin mutlaka en yaşlılarından sayılmayacak üyeler arasında rastlanıyor. Öyle bir memleket ki, 1963 yılında, laik bir devletin milletvekilleri, Ramazan dolayısıyla günde ancak üç saat çalışma kararı alabilmektedir. Oysa, dinin hâlâ Devlet kurumu sayıldığı komşu Mısırda, oruç tutulan günlerde de normal çalışma saatleri devam ettirilmektedir.

Kadirli Kaymakamı da cerrah bıçağı yerine kloroform kullanmanın üstünlüğünü kendisine pek pahalıya patlayan bir devletin sonra öğrendi. Kaymakamın nakil hikâyesi, bir heyecanın, buluşma olmağa başlaması üzerine nasıl etkisiz hâle getirildiğini göstermesi bakımından manidardır.

Devrimden biraz sonra, 4.000 nüfuslu küçük bir kasaba olan Kadirli'ye genç bir kaymakam tayin edilmişti. Genç adamın yetki alanı, çeltik ve pamuk yetiştiren ve 700 bin nüfusu olan elverişli köyleri de kapsıyordu. Kaymakam her yerde sefaletle ve mutad hijyen şartlarının eksikliğiyle karşılaşmıştı. Sokaklar çamur içindeydi; kanalizasyon diye birşeyden kimsenin haberi yoktu. Okuma yazma bilen hemen hemen yok gibiydi.

Son olayların harekete geçirdiği genç idareci, heyecanla görevine başlamıştı; hem de, hiç alışılmamış birşeyi yaptıktan sonra, yani idare ettiği insanlara da nişiktan sonra. Kaymakam, yolları tamir ettirdi, çocuk bahçesi kurdu, Türkiye'de hemen hemen bilinmeyen bir müessese olan genel helâlar inşa ettirdi, doğrudan doğruya yerli halkın yardımıyla hamamlar, okullar, hattâ bir hane yaptırdı ve (daha doğrusu, fakat), son derece büyük bir ihtiyatsızlık edip çeltik tarlalarının Seyhan sularından faydalanabilmesi için bir su arkını da tamir ettirdi.

Kadirli'de yapılan yeni kaldırımlar kimsenin rahatını bozmuyordu, ama arkin tamir edilmesi, soyguncuların ayaklanmasını için işaret yerine geçti; zira, mahallin üç ağası, ırmağın suyunu, aile başına 120 ilâ 120.000 lira arasında değişen fiyatlarla köylülere satmaktaydılar.

Tipik padişahlar zamanında olduğu gibi, devlet makamlarına dilekçeler yağmağa başladı. Şikâyetleri tamamlamak üzere, sefalet, komünizm ve ayıp

Le Monde
22, 23, 24 ve 25 MAYIS 1963
Amber BOUSOĞLOU

sayılan başka şeyleri de içine alan bir iftira kampanyasına girişildi. Askeri komite (Millî Birlik Komitesi) bir soruşturma heyeti gönderdi ve... kaymakamı tebrik etti! Ağalar ise, yenilgiyi kabul etmeyip sıralarını beklediler. Fırsat, ilk İnönü hükümetinin kurulmasıyla birlikte geldi. İçişleri Bakanı Kadirli'liydi. Heyecanlı reformcu, lehindeki basın kampanyasına rağmen, Doğu Anadolu'nun ücre bir kasabasına gönderildi. Ağalar da, bu zararlı etkiden kurtardıkları köylülere yeniden hükmetmeğe başladılar. Anlaşıldı ki, ağaların kurdukları ağ hem sağlam, hem de birbirini tutan ilmeklerden meydana gelmektedir.

Yeni ağalar

Yakın zamanlara gelinceye kadar, ağalar, sadece toprak sahipliğiyle geçinirler ve, mutlak birer efendi kesildikleri için, köylülerin hayatı ve geçimi onların keyfine bağlı bulunurdu. Bütün topraklar onlarındı, dış dünyayla ve iktidarla tek bağlantı onlardan geçmekteydi. Üstelik ağalar, köylüler kadar da cahildi.

Şimdi ağalar modernleşmiştir. Oğulları okumustur. Artık, şehir hayatını âdetlerini almışlar, o hayata alışmışlardır. Böylece yeni bir ağa kuşağı ve yeni bir ağa cinsi türemiştir. Bazıları bankacı veya sanayici olmuştur. Bazıları da siyasi hayata atılmıştır. Ama, derebeyliklerindeki köylüler bütün bu olup bitenlerden birşey kazanmış değillerdir.

Çelişik bir durum ama, genel olarak ağaların kudretini daha da sağlamlaştırmıştır; özellikle, kendisi de toprak sahibi olan Adnan Menderes'in on yıllık iktidarı zamanında. Demokrat Parti'nin lideri, ağaları ustaca kullanarak, iktisadi siyasetinin demagojisini yaparak, dini geleneklerden faydalanarak, halkı karanlığa boğmak ve İslâm esaslarına körlüğüne bağlı tutmak için bu geleneklere mutlaka uyulmasını isteyenlerin desteğini elde ederek popülaritesini kurmuştu. O zamanların etkisi hâlâ sağlam olarak durmaktadır. Fakir veya orta halli hiçbir köylünün Parlamento üyesi seçilmemesi, hattâ adaylığını bile koyamaması manidardır.

Şehirlerde de çeşit çeşit ağalık hiyerarşileri türemiştir. İş bulma ağaları olduğu gibi, bu işi sağlayacak teşebbüslere para veren ve emeğin satılmasına yardımcı eden ağalar da vardır. Böylece, imtiyazlılar arasında bir dayanışma doğmaktadır. Bunların ellerindeki imkânların nisbeten yetersiz oluşu da memle-

ket ekonomisi için fazladan bir belâ olmakta, bu çeşit ağalar, elbirliğiyle, ekonomiyi felce uğratmaktadır. Kaybetmek korkusu kendilerinde riziko alma zevkini öldürmüştür. Ellerinde büyük teşebbüsler kuracak mali imkânlar da yoktur. Üstelik, böyle büyük teşebbüslerin kurulmasından ve cankurtaran simidi gibi sarıldıkları şimdiki zavallı statükonun bozulmasından da korkmaktadır.

(Yazar, bundan sonra, hocalarla ağalar arasındaki dayanışmadan, İlahiyet Fakültesinden, doğum kontrolü meselelerinin yarattığı tepkilerden, okuması kadınların bu konudaki düşüncelerinden bahsetmektedir. Ayrıca, eğitim haraketlerindeki fiyaskodan ve rastladığı köylü çocuklarındaki cevval, fakat işlenmemiş zekâdan bahseden yazar, şöyle devam ediyor:)

Eğer Köy Enstitüleri mevcut olsaydı, bu çocuk çoktan mekanisyen olur, memlekette de okuma yazma bilme-yen kalmazdı. Gerçekten, bu Enstitüler okuma, yazma, hesap öğretecek, tarım ve hayvancılık metodlarını herkesin anlayabileceği bir şekilde yayılmasını sağlayacak, zanaatkar ve meslek sahibi insanları yetiştirecekti. Bu, köylü köylüler eliyle modernleştirme amacını güden Kemalist Türkiye'nin kendi kendine bulduğu yaratıcı bir hamleydi. Ama, 1940'da yaratılan Enstitülerin ömrü ancak on yıl oldu.

1961'denberi, bu Enstitülerin mezunları İmece adında bir dergi yayınlıyorlar. Enstitüler yeni bir «köylü intelligentsia-sı yaratmıştır ve bu intelligentsia, yani köylü aydınlar, ilk defa olarak, Anadolu köyünü gelenekçilerin süslü romantizminden sıyırmakta, kendi içlerinden çıkan yazarların hikâyeleri ve romanlarıyla, vatandaşın köyün gerçek yüzünü, sosyal ve kültürel sefaleti göstermekte» (Orient Dergisi, Sayı 23, sf. 40, F.W. Fernau), böylelikle, «Türk milletinin bilinç altındaki perdesi kaldırılmaktadır» inandırmaktadırlar.

Ama, Menderes buradan da geçmiş, dini taassubun yardımıyla Köy Enstitülerinin de hakkından gelmiştir. Şimdiki hükümet ise, bugünkü başka endişelerin peşinden koşmakta, el atacağı davaların sayısını mümkün olduğu kadar azaltmağa çalışmaktadır.

Yılanların öcü

Bir Köy Enstitüsü mezununun, Fakir Baykurt'un romanından alınma «Yılanların Öcü» filmi görüşten sonra, Cumhurbaşkanı General Gürsel, «gerçek bundan da kötü» demişti.

Anadolu köylülerinin maddî ve manevî sefaletini gerçekçi bir şekilde anlatan bu film, Cumhurbaşkanı Gürsel'ce faydalı bulunmasına rağmen, sansür tarafından yasaklanmıştı. Nihayet, geçen yıl Mart ayında Ankara'da bir haftalık gösterilmesi mümkün oldu. İnam-Hatip

Mehmet Can
Ağaların suyuna el attı!

okulu öğrencilerinin kırmızı mürekkep ve çürük yumurta yağmurları altında seyircilerin çoğunluğu tarafından alkışlandı. Kendilerine engel olmağa yeltenen polislere karşı, aleyhteki nümayişçiler, «komünistleri koruyorsunuz» diye bağrdılar ve seyircilerden «din ve Muhammet aşkına» kendileriyle birlikte olmalarını istediler.

(Yazar, bundan sonra, «Yılanların Öcü» olayı dolayısıyla yapılan kovuşturmanın nasıl sonuçsuz kaldığını, olup bitenlerin nasıl örtbas edildiğini anlatmakta, sansürce yasak edilmemiş olmasına rağmen bu filmi artık Türkiye'de göstermenin mümkün olmadığını belirtmektedir. Yazar, bundan sonra, yobazların anladığı anlamdaki milliyetçiliğin ilerlemelere karşı nasıl kullanıldığını anlatıyor):

Her şey yarın için

Nihayet, ustaca kılık değiştirilen milliyetçilik de, ilerlemelere karşı korkuluk olarak ileri sürülmekte ve milletle karşı kullanılmaktadır. Rus, Türkün öta düşmanıdır. Böyle olunca, her yerde Moskova'nın elinden, gözünden ve kulağından şikâyet edivermek pek kolaylaşmaktadır. Varlıkların imtiyazlarında ge-dik açabilecek, köye, yol veya alfabe olarak refah, ilerlilik ve ışık getirecek olan herşeye komünist damgası vurulmaktadır. Bunun üzerine de, kimsede israr edecek cesaret kalmamaktadır. Bütün vasıtalar işe yarıyabileceğine göre, demokrasiden de kendi aleyhine olarak faydalanılmakta, gerektiği zaman, tehlikeli bir yenileştirme hareketine fasist damgası vurulmaktadır. Ancak, 27 Mayıs 1960'daki millî devrim, o da geçici olarak bu sıfatlardan kendini kurtarabilmiştir. Ama, sıfatlar, devrimi yapanların bazılarına bulatılmıştır. Son olarak bazı gazetecilerin tevkifi ile aynı hikâye devam ettirilmiş oldu. Kullanılan metod için bir örnek mi istiyorunuz? İngiltere'deki Kralliyet Mali Komisyonunun seçkin bir üyesi, Profesör Kaldor, Türkiye'nin mali durumunu düzenleyecek tedbirler hakkında mütalâası sunmak üzere davet edildiği zaman, büyük tarım gelirlerinin vergilendirilmesini tavsiye etmişti. Seni gidi Komünist seni!

(Yazar, bundan sonra, Türkiye'deki siyasi partilerin doktrinden mahrum birer menfaat topluluğu olduğunu, kendi çıkarları peşinde koşanların görünürde Kemalizme de sahip çıktıklarını, aslında durumu düzeltmek için kimsenin e-saslı birşey yapmadığını yazmakta ve şöyle devam etmektedir:)

Şüphesiz, bu sebeplerdir ki, Türkiye'de konuşanlar, sadece «gelecek zaman»ı kullanıyorlar: «Yapacağız, edeceğiz...» Kimse çıkıp da «yaptık, yapıyoruz...» demiyor. Herşey, bulmak ve belir-siz bir yarına bırakılmış. Ama, bugünün bir özürü olarak kalacaksa veya bugünün kurbanı olacaksa, o yarından ne fayda gelir? Sefaletin fazlalığı ve cehaletinin affettirici özürü içinde, kendi top-rağını öldürmekte olan Türk köylüsü-

Fakir Baykurt
Yılanların öcütü

Mehmet İsmen
«Keçiler altın yumurtlayor!»

Şefik İnan
«Keçileri yok ediniz»

Osman Nuri Torun
«Bunu dahi becersek...»

nün imdadına yetişen çıkmazsa, toprak, bugünün vatan toprağı ne olacaktır?

Toprağın ve insanların yarını

İstanbul ve Boğaziçi nefesimizi keşecek kadar güzel. Bunu herkes biliyor. Ama bunların gerisinde kalanları, çıplak tepeleri, dağları ve mikroskobik tarlaları da görmek lâzım. Bazen - bu sürprizdir - bir tepe üzerinde bir orman kaıntısına rastlanır. Fakat bu yıpranmış ve ovanın hücumuyla bozulmuş bir ormandır.

Bunun içindir ki, 15 dakikayı aşmayan bir sağıntıdan sonra, çıplak arazideki bir Anadolu yolunda, gerçek çamur deresinin aktığı görülür. Bu akıp giden çamur, Türkiye'nin toprağıdır. Bu, balta ile diğ ile kapartılan topraktır. Türkiye'de 30 milyon keçi (Türkiye'nin nüfusu kadar) ve köylü sayısı kadar balta vardır. Böylece, insanlar ve hayvanlar onları besleyen toprağı denize boşaltırlar.

Önümde oldukça iyimser resmi istatistikler var. Batılı uzmanların oldukça kötümser raporları da yanımda. Ama bunlar neye yarar? Görmek kâfi. Çözüm yolu çok karışık da olsa, Türk ziraatının meseleleri ilk bakışta görünüyor. Bu, Türkiye'nin tek meselesi değil, ama en acil meselesi: Nüfus artıyor, fakat istih-sali arttırmak için kullanılan vasıtalar yüzünden istihsal azalıyor! Bu durum, ancak uzun vâdeli tedbirlerle düzeltilir. Gelgelelim hemen açlığını giderme durumunda olanlar (yani herkes) uzun vâdeli tedbirlere karşıdır. Zira gelecekteki bir bolluğu sağlamak maksadıyla alınacak tedbirler, kısa vâdede daha büyük bir kıtlık yaratacaktır.

Durum şudur: Orman tahribine son vermek, orman yetiştirmek ve keçileri öldürmek lâzımdır. Toprak kaybını (erozyon) önlemenin başka yolu yoktur. Ayrıca toprağı hayatiyete kavuşturmak için tezeği bırakıp, kimyevi gübre kullanmak gereklidir. Gelgelelim, bütün bunlar yapılırken Türk köylüsü, kalabalık ailesiyle birlikte, açlıktan ve soğuktan ölecektir.

Karapınar çölü

Geçen yıl bir İstanbul gazetesi (Cumhuriyet), «Türkiyede çöl yok diyenlere, Karapınar ve civarını görmeyi» tavsiye ediyordu. «Bir kaç yüz kilometre karelik arazi gerçek bir çöldür. 10 metre yüksekliğindeki kum tepeleri ekseriya hareket halindedir. Rüzgâr, kaya parçalarını ve kumları, toz yapmakta ve tozlar, her tarafa nüfuz etmektedir... Yeni bir tarla açmak veya hayvanları beslemek için, kum tepelerini tesbit edecek fundalıkları sistemli şekilde tahrip ederek, bu duruma insanlar sebep olmuşlardır.»

Biraz rüzgâr esince Anadolunun in-te tozu, sizi kör eder.

Otomobildeyseniz ve önünüzde bir otomobil varsa yandınız. Bu, kayalardan kopan ve maceraya giden bir topraktır.

Keçi, balta ve yangın

Ocak ayında bir milletvekili (Şefik İnan) Tarım Bakanına, «Keçileri yok ediniz. Keçiler ormanlarımızı yiyor. Bu keçilerin etini yatılı devlet kurumlarında ve orduda istihlak ediniz» dedi. Fakat Tarım Bakanı Mehmet İsmen'in cevabı şu oldu:

«Hayvan ihracı konusunda keçi bizim en değerli kalemidiz. Geçen yıl Sovyetler Birliğine bir milyon sattık. Arap ülkeleri de bizden keçi istiyor.»

Demek ki, hükümetin tabusu olan ve Türkiye'nin ticarî dengesinde önemli sayılan keçiler, Anadolu'yu toz edip gideceklerdir.

Türkiyede ekilen toprağın derinliği, ortalama olarak 13 ilâ 14 santimi aşmaz. Köylü derinlikte bulamadığını yüzeyde araştırır. Bu durumda toprak fakirleşir ve verimler azalır. Sayıca çoğalan ve keçilerini besleyecek yer arayan köylü de, rastgele yeni topraklar peşinde koşar.

Yazın yıkık evlerin önünde peynire benzeyen bir nesne güneşte kurutulur. Bunlar tezek ve saman yığınlarıdır. Tezek, kışın ısınmak için kullanılır. Isınmaya tezek ayıramıyacak kadar fakir olanlar ise, bunları satarlar.

Güneyde, Toros dağlarının eteklerinde uzanan cennet Antalya ovasında zengin yaş sebze yetiştiricileri, tonu 30 Franka (60 lira) tezeği köylülerden satın alırlar. Pazar kurulduğu günler, ellerinde kovalarla çocuklar, pazara gelen hayvanların pisliklerini toplarlar. Hiç değilse, bu hayvan pisliği israf edilmemektedir.

Sun'î gübre istihlakı, onu satın almaya parası olan ve nasıl kullanacağını bilen birkaç büyük çiftçiye ihisar etmektedir. Köylünün birkaç kuruşu olsa ve tarım tekniklerini az çok bilse, tarlasını gübreleyebilmek için önce kömür alacaktır.

Toprağın istismarı bu şekildedir. Şimdi bir de köylünün istismarını görelim.

Toprak meselesi

Tarım nüfusu, 3,5 milyon aldede toplanmış 22 milyondur. Ekilen topraklar ise 23 milyon hektardır, bunun her yıl 15 milyonu ekilir. Toprakların yarısı devlete aittir. 30 milyon hektar çayır, 800 bin hektar bağ, 700 bin hektar bahçe, 500 bin hektar zeytinlik. Toprakların yüzde 80'i, çiftçi nüfusunun yüzde 22 sinin elindedir. İhtilâlden sonra yapılan sayıma göre, 7 bin ağadan yarısı bin dönümden fazla araziye sahiptir. Fıratın solunda kalan bölgede, - ki yabancılardan, hatta diplomatların bu bölgeye girmesi yasaktır - halk çok fakir ve geridir. Burada 50 köye sahip derebeyleri vardır.

Toprak reformu tasarısı, 500 hektardan (5 bin dönüm) yukarı mülklerin kamulaştırılması öngörüyor. 5 bin dönümün üzerindeki arazi, devlet ta-

rafından satın alınıp, dağıtılacak. Devlet böylece, her alıya 150 dönüm toprak verebilecek.

Fakat bu bir projedir. Gerçekleşmesi için, Türkiye, günlük dertlerle yıpranmaktan kurtularak temel meselelere yönelecek ve mülk sahiplerinin, toprak ağalarının ve onların parlamentodaki temsilcilerinin kalelerine hücum edebilecek bir hükümete muhtaçtır.

Bir mucize eseri, böyle bir şey olursa, toprakları parçalamak, toplulaştırmak ve dağıtmak için doğru bir kadastro ihtiyacı vardır. Kadastro'nun tamamlanması ise 36 yıl alacak.

Tarla fareleri

İşte zavallı Türk köylüsünün hali. Bu köylünün okuyup, ışığa ve yola kavuşup ufkunu genişlemesini diye büyük çaba gösterilmektedir. Türk köylüsü de dünyanın bütün köylüleri gibi sağduyu ve cesaret sahibidir. Çıplak ayakları toprağı bağlar.

Köylü, muhtarın önünde, ağanın önünde titrer. Jandarmadan ve askerden korkar.

Memleketin çok az sayıdaki uyumk insanlarından biri, bana şunları söyledi: «Yol ve kredi yokuşu, kooperatifliğin mevcut olmayışı, sert kış aylarının 40 bin köyü tecriit ettiği gibi, köylülerimizi tecriit eder. Bu sefalet köylüyü, ondan daha becerikli olanların ağına düşürür. Hatta köylü bu durumdan memnundur. Size, isterse ortaklığı olsun ve ona öküz, at, saman ve tohum sağlasın, köylüyü keyfine kullanan, klâsik ağa tipinden söz etmiyorum.»

Bu noktada, Batıda aracı (mutavassıt) dediğimiz insanların meselesi ortaya çıkar. Bu Kuzey Fransa köylüsünün, Şark salcasıyla lezzet kazandırılmış enginar meselesidir. Gerçi Türk köylüsü kâğıt üzerinde hükümetten her türlü desteği görür. İktidarlar köylünün hayat seviyesini yükseltmek için kafa yorduklarını ve çalıştıklarını söylerler. Ama bir de gerçek durumu görelim.

Merinos yetiştirilmesini teşvik amacıyla hükümet, iki yıl önce, yünün kilo fiyatını 32 lira olarak tesbit eder. Fakat kırpma mevsimi olan Nisanda dünya fiyatlarındaki düşüşü ileri sürerek, hükümet yün fiyatını 17 liraya indirir. Resmî ağalar, yünü satın almak için köye ancak son baharda gelir. Köylü ise acele paraya muhtaçtır. Para da, ağada vardır. Ama ağa nazıdır, «Bu iş rizikolu, ya hükümet bu sene yün almazsa, ya fiyatını daha düşürürse.» der. Netice ağanın fiyatı 7 liradır. Altı ay sonra ağa 7 liraya aldığı 17 liraya satar, kârı cebine atar. Başka bir örneği peynirlikten alalım. Peynir imalâtçısı hayvan sahibiyile bir anlaşma yapar. Hayvan yetiştiricisi, mevsim boyunca sütünü ona satacaktır. Süt fiyatı, süt teslimi bitince, yani, mevsim sonunda yapılır. Bu arada peynirci, hayvan sahibine avans verir. Mevsim sonunda fiyat tesbit edilince, peynir imalâtçısı, bu avanslar için yüzde 100 den yüzde 200 e

Turhan Feyzioğlu
«Bize Rus kapısını çaldırmayın»

kadar giden faiz işletir...

Pamuk işçilerinin elçileri

Güneydeki zengin Adana ovasında, on binlerce köylü topraklıdır veya çok az toprağı sahiptir. Bunlar 40 gün süren pamuk toplama işinde çalışırlar. Bu topraklı köylüleri, Amerikan otomobillerinde dolaşan büyük toprak sahibi zengin ağalar, doğrudan doğruya işe almaz. Ağalar adına «elçi» denen aracılar kullanırlar.

Tarım işçileriyle ağalar arasında vasıtalık yapan elçiler bin kadardır. Elçiler, işçilerden yüzde 5, patronlardan ise yüzde 10 komisyon alırlar. Asgari ücret bir hükümet komisyonu tarafından tesbit edilir, fakat komisyonun rolü, bu ücreti uygulamaya kadar uzanmaz.

Elçiler 300 işçiye ihtiyacı olan yere, 100 işçi gönderirler. Böylece ücreti düşürürler. Geçen yıl günlük ücret 8 liraydı.

Beş frank bile tutmayan bu paraya işçi, 18 saat çalışır. Elçiler işçileri erken kaldırmak maksadıyla, ezanı yarım saat önce okuması için bahşış vererek müezzine anlaşırlar. Boş zamanında işçi, ona borç veren aracı vastasıyla kumara teşvik edilir.

Böylece, yılda 40 günlük çalışma sonunda tarım işçisi, hakkı olan 320 lirayı bile alamaz. Elçi komisyonunu ve yılın geri kalan 320 günü zarfında işçiye verdiği borçları, bu paradan keser. İşçi, bu 320 gün zarfında işsizdir ve çocuklarının sayısını bir tane daha arttırmıştır.

İşçilerin çoğunun, bir kaç yıllık borcu vardır ve işçi çok sıkı tutulmayan alacaklısına karşı minnet hisleri beslemektedir... Fındık bölgelerinde ortalama borçlanma, üç yıllık ücret veya gelir tutarındadır.

A. P. den istifaların içyüzü

Geçen haftanın sonunda Adalet Partisi Parlamento grubun dan 3 senatör ve 9 milletvekili daha partilerinden istifa etti. İstifa edenler bir deklarasyon yayınladılar ve «Parti teşkilatı ile mânevî bağlarını kesmeme» kararında olduklarını, «Partiler bir his ve kâpris partisi haline geldiği için AP'den ayrılmak zorunda kaldıklarını», parti içinde daha kendilerini bir hayli tâkip edeceğin olduğunu açıkladılar.

12'ler, partilerinden ayrılmak la, «Memleketin muhtaç olduğu huzur ve sükûnun sağlanması için yardımcı olacaklarını» da söylemekte bir sakınca görmüyorlar.

12'lerin istifası, CHP, YTP. ve CKMP çevrelerinde memnuniyetle karşılandı. Birbirinden çok farklı dünya görüşlerine sahip olmayan pek çok çirkin politikacı ve parti yöneticisi, AP. den ayrılan 12'leri bir yem gibi görmeye başladı. Her üç parti de, «Ah şunları bir bizim partiye alabilirsek» diye faaliyete başladı. Görünüşe göre şimdilik YTP, 12'lerden en büyük lokmayı koparmaya hazır halde dir, sonra sırada CHP gelmekte dir. Partilerimizde program, tüzük, fikir ve bilhassa fikir hay siyeti gibi şeyler bahis konusu olmadığından, politikacılar için bütün kapılar açıktır.

Gene görünüşe bakılırsa bu istifalardan AP. yöneticileri de memnundur. Evliyaoğlu Gökhan, 12'lerin içinde yer alan Sinan Bosna'nın AP. den ayrılmamasını sadece parti yöneticisi olarak değil, bir gazete sahibi olarak da memnuniyetle karşıla

şarpmaktadırlar. Hatta içlerinden bir kısmı, cezalandırılmaya cakarını bilseler yeniden partilerine dönmeyi bile düşünmekte diler. Zaten istifaları bir olup bitti havası içinde birden bire ve fevri bir kararla olmuştur. Bir takım arkadaşları tarafından adeta sık boğaz edilmişler, Meclis koridorlarında bir takım gazeteciler tarafından âlen alaya alınıp tezyif edilmişler ve istifa ettiklerini açıklamışlardır. O kadar ki, bunlardan birisi, Bahri Cömert, cuma günü akşam üzeri istifa komedisinin oynandığı Meclis basın bürosunun önünde gazetecilere, «Yazın işte istifa ediyorum» derken, arkadan gelen bir AP. yöneticisinin, «Yahu sende mi bunların içinde?» Sorusuna, «İsrar ettiler, adımlarım da dim ama istifa etmedim» diyecek kadar şaşkındır. Hoş öbür küller de daha farklı durumda değillerdir.

AP. içindeki bu istifa kampanyasının gerçek elebaşları, Sinan Bosna ve Nuri Bayardır. Daha altı AP. linin Yüksek Hakem Kurulu kararı ile ihraç ve geçici ihraç cezaları ile cezaları durdurulduğu günlerde sıranın kendilerine de geleceğini kestiren bu iki «Hasbelkader politikacı» AP. den ayrılmayı akıllarına koymuşlardır.

Ne var ki bu istifalarının mümkün olduğu kadar gürültülü olmasının kendileri için iler de transfer edebilecekleri partilerde daha fazla itibar sağlayacağına inandıklarından, peşlerinden mümkün olduğu kadar çok adam sürüklemeye çalışmışlardır. İkisi de politik şöhret olarak pek birşey ifade etmediklerinden, AP. içinde mutedil göçünenlerden kendilerine göre daha şöhretlice bir kalkan aramışlardır. Bu çabalarında kendilerine, daha önceden YTP. ye gen Apaydın kardeşler, Cevdet

Bugün, Türkiye'deki teminat müesseseli ve çok partili olup, aslında 1919 İhtilâlinin bazı unsurlarına dayanarak, onu temel bir-sartlarında sınırlandırmaya mâmur bir karşı ihtilâl akımı vardır. Bu, Atatürk İhtilâlinin emilli iradesi teorilerine dayanacak ve fakat, dinci - muhafazacı - gelenekçi - liberal ekonomili bir görüşten hareket ederek, Atatürk İhtilâlinin dinci - muhafazacı - gelenekçi - liberal ekonomili görüşüne sığmayan müesseselerini durduracak, reddedecektir. Şöyle ki:

Atatürk İhtilâli —bize— şundan ibaretti:

a — İktidarı tam hâlsizce ederek, millete maletmek: Bu, halk egemenliği altında lâik bir toplum ve onun içinde de lâik bir devlet hayatının kurulmasıdır. Saltanat ve hilafetin kaldırılması, geriye ve-kâletinin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kalkması, tevhidi terâsat reformu ile medreselerin kaldırılması, lâik rakamlı, lâtin rakamlı lâtin harfler, Batı ağırlıklı ve uzunluk ölçüleri, Batı kıyafeti Batı saatli ve hafif taahh, nâkâhta, ticaret ve sanayide, mirasta, âmme hayatında kadın - erkek eşitliği genel seçim, lâik toplum ve onun içinde lâik devlet hayatının şartlarını yaratan operasyonlarıdır.

b — İktidarın bütün teralarını hukuk ile çevirmek: Bu da, iktidar mevkîndeki kişi ve zümre ege menliğal bertaraf ederek, hukuk devleti kurulmasıdır; «Her-jet-i Temsilde yürüyen üç kontrol prensibi, ilk meclis «Nisab-ı Müzakere Kanunu», 1921 ve 1924 Anayasaları, bağımsız Danıştay yargısı, bağımsız adalet, Meclis grubunda serbest tartışma, hesap sorulmağa mâruz bırakılan iktidar mevkîlinin lâik olduğu hukuk devleti rasyonalizasyonlarıdır.

lerasyonun altına imza toplama kampanyalarını iyiden iyile geliştirmişlerdir. Ne var ki, otuza yakın AP. li deklarasyonun altına imza koyduğu ve üstelik bu arada Reşat Özarda, Sinan Bosna, Nuri Bayar ve Hürrem Kubat birer de varta atlat tıkları halde, istifacılar işi bir türlü gerçekleştirmemişlerdir. Zira deklarasyona bugün imza koyan erbisi gün imzasını geri almaya kalkmışlardır.

12'lerin istifasını gerçekleştiren kendi cesaretsizlikleri de olmamıştır. 12'lerin istifası, AP. Merkez Yönetim Kurulunun aldığı yanlış bir kararın sonucu olmuştur. Mutedil geçinen politikacı cambazlarının Meclis koridorlarındaki hummalı dedikodu kampanyasından bizzat olan AP. Merkez Yöneticileri, Cuma günü bir toplantı yaparak, AP. içinde yıkıcı ve bölücü faaliyette bulunanların ihraçı yoluna gidileceğini belirten bir bildiri kaleme almışlardır. Bu bildiri nin kaleme alındığı sırada iyi den iyiye su yüzüne çıkan isti-

KARŞI İHTİLÂL AKIMI

Prof. Bahri SAVCI

S.B.F. Profesörlerinden Bahri Savcı'nın «Demokrasimiz Üzerine Düşünceler» adlı yeni eserinden bir pasajı geçen sayımızda yayınlamıştık. Bu sayımızda da Prof. Savcı'nın «Karşı İhtilâl Akımı» hakkındaki düşüncelerini yayınlıyoruz.

« — Sosyal ve İktisadi yapıyı, müsbet mevzuat ve bilim ile geliştirmek: Bu da; Medeni Kanun, Borçlar Kanununa ve bazı vergi reformlarına, köylüyü memleketin sahipli sayan bir yeni sosyal anlayış biçimine, ve nihayet, millîleştirilmeye, kamulaştırmalara dayanan devletçiliğin elliyle artan kamu mükteyifinden, topluma mümkün olan geniş ölçüde hizmet arzıdır; bu hizmetten de, geri kalmış sosyal bölgelerin ve toplum kaynaklarının en önde yararlanmasınıdır.

İşte, bu nitelikte olan Atatürk İhtilâli, bilhassa 1950 - 60 arasında, Batılı toplumsal gelişme yönünden dışarıya kaymıştır ve şunlar olmuştur:

a — İktidar, muhafazacı çoğunluğun dinci - muhafazacı ifadesi hâline gelmiştir; millet değil, bu çoğunluğu kandıran bir oligarşinin saltası olmuştur.

b — Millî egemenlik teorisiince ve demokratik prensipince, —sözde— çoğunluğun iktidarına bir sınır olamayacağı farazıyesine dayanılarak da, hukuk devleti getteklerine yabancı bir sorumsuz iktidar olayına varılmıştır.

c — Bu oligarşinin, tasra yönetime ille merkez yönetime çevrelerine yakınlık derecelerine göre kurulumus bir nüfus hiyerarsisi sayesinde de, zenginlik muhtakları yaratılmış ve toplumun İktisadi gelişmesinin de bu olduğu sanılmıştır.

Bu sefer de, bu kaymayı bertaraf etmek üzere, bir yeni İhtilâl olmuştur: 27 Mayıs 1960 İhtilâli. Bu; Atatürkçü temelli ve yünü kazanma amaçında bir İhtilâldir:

a) İktidarı kaydı muhafazacı temelden kurtarıp, gene lâik bir toplum temelinde, lâik ilkeye sadık çok partili hayat üzerine dayatmak ister.

b) Çok partili hayat üzerinde oluşan siyasi iktidarı da, kontrol altında tutucu müesseseleri getirmek ister.

c) Siyasi ortamı, böylece, yeniden rasyonalize edilmiş olan toplumda, türlü İktisadi kuvvetlerin istismarcı güçlerini durdurarak,

plânlı karma ekonomi yoluyla, bir gerçek toplumsal kalkınmaya ulaşma yollarını açmak ister.

d) Bu toplumsal kalkınmaya da, sosyal adaletli, sosyal muhtevak bir gerçekleştirme kabiliyeti vermek ister.

Bunları isteyen 27 Mayıs İhtilâli, bu Atatürkçü temelli ve yünü gerçekleştirmeye işini, yeni anayasa düzeninde çıkaracak siyasi kuvvetlere bırakmıştır. Fakat bu sefer de, bu yeni Anayasa düzeninin verdiği müsamaha ve hürriyet ortamında, bir karşı İhtilâl akımı belirmiştir.

a — Bu karşı İhtilâl, toplum ve lâik devlet prensibini ihmale istidatlıdır: Çünkü, ona göre, çoğunluk, muhafazacı - dinci eğilimdedir.

b — Keza, karşı İhtilâl akımı; iktidar mevkîni bir hukuk devletinin vasıtaları ile sınırlandıran rasyonalizasyonu ihmale istidatlıdır: Çünkü, ona göre, çoğunluğun iradesi, millî iradenin ifadesidir; millî iradeye de, çoğunluğun illeğinden başka bir sınır olamaz.

c — Nihayet, bu karşı İhtilâl akımı; sosyal adaletli, sosyal muhtevak bir kalkınmanın gerektirdiği düzenli ekonomiyi reddetme istidatlıdır. Çünkü; gene on göre, Türkiye, onun muhafazacı - gelenekçi toplum yapısına, mutlak olarak kişi fevriyüsüne dayanan ekonomiler daha iyi gelir.

O hâlde, bu noktalara uymayan ilkelere ile beraber, 27 Mayıs serri gitmelidir. Görülüyor ki, bu karşı İhtilâl, 27 Mayıs ve onun altında Atatürkçü karşı olduğu hâlde siyasi dayanımını; sözde, gene demokrasi prensibinden almaktadır, böyle diyerek: Demokrasi, millet egemenliğidir. Bunu da, çoğunluk ifade eder. Bu çoğunluk ise; dinci - muhafazacı - gelenekçi bir toplum yapısı içinde, liberal bir politika ile mes'ut olacağına imnamaktadır. Eğer bir demokrasi güdülmüyorsa, çoğunluğun bu isteği yerine gelmez; buna engel olan 27 Mayıs İhtilâli, ilkelere ve müesseseleri ile beraber gitmelidir.

dan tutarak gazetecilere doğru adeta sürükleyerek götürmüş ve istifa ettiklerini ikrara zorlamıştır. Aynı şekilde Cumhuriyet Gazetesinin fazla gürültücü ama sevimli muhabiri Dündar Arcayürek de, Meclis koridorlarında çınlayan sesi ile istifa meraklılarını, «Haydi beyler edecekseniz çabuk edin, gazete lerin birinci baskı saati geldi sonra adlarınız yetmez, tren kaçır» diye teşvik etmiştir. İşte böylesine bir panayır havası içinde 12'ler AP. den istifa ettiklerini gazetecilere nihayet kesin olarak açıklayabilmişlerdir.

AP. den istifaların hkâyesi nin iç yüzü budur. İstifa edenler sadece ve sadece korktukları için istifa etmişlerdir. Kalamlar biraz daha gözleri kara olduğu için kalmışlardır. Bunun ötesindeki her türlü «vatan millet silistre» nutukları yalandır ve Mecliste oynanan oyun bir ke re daha çirkin politikacılar oyunundan başka birşey değildir.

Sinan Bosna — Cavit Oral — Nuri Bayar
Deklarasyon okunuyor...

mıştır. Zira, gazetesinin en büyük rakibi Son Havadis, Sinan Bosna'nın bir yakın akrabasının gazetesidir ve Evliyaoğlu bunu, «Son Havadis'in sahibi de istifa edenler arasında, Son Havadis artık YTP. organı olacak» gibi basit oyuncuklarla istismar edecektir. Turhan Bilgin gibi YTP. den transfer fanatikler ise, AP. içinde ikide bir itidal ve basiret sözleri eden mızım politikacıları kurtuldukları için memnundur. Hislerini, «saf ralardan kurtulduk» diye ifade etmektedirler.

İstifa edenlere gelince: Onlar şaşkın ve pişmandır. Ne edeceklerini bilememekte, gündüz uçmak zorunda kalan yarasanlar gibi başlarını oradan oraya

Perin, Kamuran Evliyaoğlu, bağımsızlardan Malik Yolaç gibi bazı politikacılar da yardım etmişlerdir.

«Büyük gayretlerden sonra bu lunan sözüm ona mutedil göçret, bir zamanlar CHP. nin, bir zamanlar DP. nin, bir zamanlar da AP. nin Tarım Bakanlığı nı yapmış olan Çukurovalı top rak ağası Cavit Oral olmuştur. Bir süre AP. içinde Genel Başkan yardımcılığı dahi yapmış olan Cavit Oralın da saflarına il tihak etmesi ile Bosna - Bayar ikilisi kampanyalarını genişletmişler ve hele 21 Mayıs olaylarından sonra ödleri patlayanların kulaklarına fısıldadıkları bir takım düzmece hikâyeler ile de önceden hazırlanmış dek

İZMİR REZALETİ

Izmir Muhabirimiz

Kaya ÇELİKKANAT

yazıyor

Tellal Fatma
Korkudan konuşmıyor

Küçük yaştaki kızların zengin iş adamlarına satılmasıyla ilgili sosyal skandal, genel olarak, tek yönüyle ilerliyor. Genç kız ticareti rezaletinin asıl suçluları zengin iş adamları, bu konudaki «gizli yatırım»larına devam ediyorlar. Genç kızlar ise adliyeye getiriliyor, duruşmalara çıkarılıyorlar. Gazetelerde boy boy resimleri ve söyledikleri sözlerle teşhir ediliyorlar. Bazı vicdan sahibi basın mensupları; bu küçük kızların yayınladıkları resimlerini gözlerine, gayet ince banlar koyarak, ahlaki ve mesleki görevlerini yerine getiriyorlar.. Olmanın sadece yüzeyinde olarak, kalantor zamparaların isim ve cisimlerine dokunmadan, kirletilen körpe kızları teşhire büyük bir vicdan huzuru içersin de devam ediyorlar. Artık duruma iyiden iyiye alışan küçük yaştaki satılık kızlar da, adliye koridorlarında gazetecilere büyük iş adamları ve politikacılar gibi beyanatlara veriyorlar.

Yakalanan muhabbet tellâlelerinden bazıları tevkif edildiler. Bunlardan Fatma Arı da, 7 ay hapis cezasına çarptırıldı. Muhabbet tellâh kadın duruşmadan sonra etrafındakilere şöyle diyor:

«Asıl suçluları açıklayamadığımız için kabahat bizim başımıza patladı. Bizim bu meseledeki payımız, devrede kulak mesabesinde bile değildir.»

Evet meselenin açık olan bir tarafı vardı. Fatma 7 ayla paçayı sıyrılmıştı bu işten.. Ancak asıl suçlular, Fatmadan ve diğerlerinden körpe genç kızlar bakkaldan bir kilo peynir alın gibi satın alarak kirletenler ne redehydi?

Adı olaya karışan mevki sahibi zengin kodamanların bu meselede de, diğer birçok işlerde olduğu gibi, dokunulmazlıkları vardı çünkü.. Onların kirli çamaşırlarını ortaya dökmek tehlikeli idi. Ve kimsenin işine gelmiyordu. Herkes derece de rece çekiniyordu... Hatıâ tellâh Fatma bile korkuyordu. Çünkü kadın, basına daha büyük işlere gelebileceğinden çekiniyordu. Konuşmaları ile hareketleri ile bu konuda tehdide maruz kaldığını hissediyordu. Sermayenin tahakkümü idi bu.. İşin örtbas edilmesi için ortada büyük paraların döndüğü söyleniyordu. Ahlak düşkünüleri, körpe kızların ırz ve namuslarını satın almak için geniş fakat gizli bir çalışma içersine gömülmüşlerdi. Ama mahvedilen kızlar bunu açıklayamıyordu. Polis eli henüz bu zengin ahlak tacirlerinin yakasına iyice ulaşmıyor, yapışamıyordu.

Kalantor ırz düşmanlarının etrafında paradan kurulmuş kalın bir dokunulmazlık zırhı vardı.

Olaya adı karışan genç kızlardan biriyle, merdivenin basamaklarında konuşuyoruz. Genç kız: «Hepimiz aynı boya ile boyandık artık. Hep aynı yolun yolcusuyuz.» diyerek durumunu yürek sılatan bir tevekkül içersinde kabul etmeye çalışıyor. Hayat hikâyesini, 12 kardeşini, çektiği sıkıntıları, fakirliklerini anlatırken gözlerinden yaşlar sızıyor. «Fakir bir köylü kızı olmayı çok isterdim ama..» diyerek kaderine boyun eğiyor.

Genç kız merdiven başında acıklı hayat hikâyesini anlatırken, biraz ilerde bir olay cereyan etti. Yaşlı bir kadın inmekte olduğu merdivenlerde ayağı kayarak yere düştü. Etrafta bu lunanlardan kimsenin el dahi uzatmadığı yaşlı kadına yardım etmek üzere ayağa kalkmak isteyince genç kız kolumdan tuttu.. «Bırakın kendisi kalkıyor.» dedi ve şöyle devam etti: «Gördünüz mü düşenin dostu olmaz işte.. Size elini uzatan, sizi saplandığınız çukura biraz daha itmek için uzatır.»

Genç kızlar. Hayatın zevkini çıkarmak için birbirleriyle yarışan kalantor zamparalar. Muhabbet tellâh kadınlar.. Sosyal faciyanın sanık ve tanıkları bular..

Genç kız ticareti rezaleti ile ilgili soruşturma nihayet geride bıraktığımız hafta içersinde tamamlandı. Son olarak ifadesine başvurulmuş iki genç kız da bildiklerini değil de, anlata bildiklerini anlattılar. Bunlardan biri gazetecilere şöyle diyor:

«Önceleri bize acır görünüyor-

lardı. Fakat içimizdekilerin bazıları kötü hareketlerine devam edince hepimize kötü gözle bakar oldular. Bizlere, siz zaten kötü yola düşmüşsünüz. Bari iş adamlarını bu işe karıştırmayın diye tavsiyede bulunanlar var.»

«Araba kırılınca yol gösteren çok oluyor..» diye mahvoldunuz, Bari sizi mahvedenleri kurtarın..» demeye hangi vicdan razı olur? Ama oluyor işte.. Bu işgüzar tavsiyeciler, bu genç kızların bu yola nasıl düştüklerini hiç düşündüler, işin derinine indiler mi acaba? Onlar bu meselenin ne kadar derinde olduğunu anlayabilselerdi. «Zavallı masum zengin iş adamlarını» böyle savunamazlardı herhalde?.. Aksi halde kendileri hakkında verilecek hüküm, bu körpe kızları kalantor zamparalara satan muhabbet tellâh kadınlara verilen den daha iyi olmazdı.

Mesele daha iyi yaşama öğlemi ve «ben niye diğerleri gibi yaşayamıyorum?» psikozları içersinde kötü yola düşmüş bir kaç kızla, bir kaç zengin işadamlarının cinsi ve başka türlü

münasebette bulunması meselesi değil sadece.. İşe yüzeyden bakan bazı dar akıllılar, «Ne olmuş yani?.. Parayı vermiş, düdüğü çalmış..» gibi lâflarla bu korkunç rezaleti alaya ve hafife alabilirler belki..

Fakat.. Evet fakat davâ, esasında toplumsal ve ekonomik bir davâdır. Meselenin derinine inilirse, bu iş toprak reformunu yapmayan, yapmak istemiyenin anlayışına kadar uzanabilir. Köy Enstitülerini açmayan, açmak istemiyenin zihniyetine gelip dayanabilir..

Bu meselenin iş adamları ile ilgili kısmının gizlenmek istenmesi dahi bazı gerçekleri ortaya çıkarmaktadır. Mesele kalantor zamparaların soruşturmalarının bir gizlilik perdesi arkasına itilmek istenmesiyle dahi toplum için bir yüzkarasıdır. Zavallıyı ve masumu ez. Sıra kuvvetliye ve asıl suçluyla gelince yan çiz, olayı örtbas etmeye kalk..

Ve sonra da kalk, toplumsal bir adaletten utanmadan, sıkıl madan söz aç.. Yok efendim.. Bitsin artık bu acıklı komedi..

HEPİMİZİN CEBİNDE

ATIFUNA

TUTANAK

TEKEL KİBRİTİ

YUNANİSTAN

Bir milletvekilinin ölümü

Bağımsız sol milletvekili Lambrakis'in öldürülmesi, Yunanistan'da bir buhrana yol açtı. Buna sebep polis, ölüm tehditlerine rağmen, Faşist gangsterlerin toplantı binası önüne yığılmalarına, sanki bir şey yokmuş gibi müsaade etmesi. Lambrakis'e saldırılmasından 15 dakika önce, EDA partisine mensup başka bir milletvekili polis gözleri önünde dövülüyor ve polis seyirci kalıyordu. Bundan cesaret alan faşist gangsterler, bir arabayı Lambrakis'in üzerine sürdüler ve onu, ölümüne sebep olacak şekilde çiğnediler. Polis, Lambrakis'e saldırı ölüm arabasını durdurmaya bile teşebbüs et

Lambrakis
Muhalefetin kan davası

medi. Ancak halktan biri ara + baya fırladı ve üç katlı bir kaç yüz metre ötede durmaya mecbur etti. Arabanın etrafı derhal kızgın bir halk kütlesi tarafından çevrildi ve katiller bu sayede yakalanmış oldu. Şöför, Yunan Milli Faşist Birliği'nin üyesiydi ve hırsızlık, ırza geçme ve siyasi zorbalıkları dört defa mahkûm olmuştu!

Yunan muhalefeti Lambrakis'in ölümünden Karamanlis suçlu tutmakta ve bir siyasi cinayetten Karamanlis sorumlu bulunmaktadır. Muhalefete göre, seçimlerde hile ve şiddet yolu nu seçen Karamanlis, orduya ve jandarmaya güvenemediği için, emekli subaylardan seçimlerde kullanılmak üzere silâhlı gruplar teşkil etmektedir. Karamanlis'in böylece 30 bin kişilik bir çete kurduğu ileri sürülmektedir.

Bu siyasi cinayet karşısında, muhalefet gibi Üniversite gençliği de tepki gösterdi. Fakat ta lebe gösterileri, motörlü polis birlikleri tarafından vahşice bastırıldı.

Karamanlis, polisin ihmali kabul etmekle beraber, bu siyasi cinayete en ufak bir ilişkiyi tabii ki reddetmektedir. Muhalefet ise, cinayette Karamanlis'in parmağı bulunduğundan eminidir.

İşte hürriyet içinde kalkınma diye övdüğümüz Karamanlis'in hürriyet cenneti.

A. B. D.

Zenciler yolunda başarı

Zencilerin ırk ayrımına karşı Amerika çapında giriştikleri mücadele, bilinçli ve teşkilatlı her haklı davanın

süratle başarıya ulaşacağını gösteren güzel bir örnek oldu. Beyazlar, bu bilinçli, teşkilatlı ve kararlı hareket karşısında gerilemek zorunda kaldılar.

Geçen hafta Tallahassee (Florida)da Hakim Willis, zencilerin barış içinde protesto yapmaya ve ırk ayrımına yer veren ticari kurumlar önünde bir cins grev hatı-tı teşkil etmeye hakları olduğunu tanıdı. Avukat Tobias Simon, "Çok büyük bir zafer kazandık. Bir güney devletinde ilk defa, zencilerin beyazlara ait ticari kurumlar önünde bir cins grev hatı-tı teşkil kabul ediliyor" diyerek kararı yorumladı.

Zenci aleyhtarları davranışların en şiddetli olduğu Birmingham'da da yeni belediye başkanı Boutwell bazı sanayiciler ile zenci liderleri arasında varılan anlaşmayı uygulamaya hazırlanıyor.

Charlotte (Kuzey Carolina)'ta da Ticaret Odası, ticari kurumlar da ırk ayrımına derhal son verilmesini ve otellere, lokantalara v. s. ye zencilerin de eşit şekilde kabulünü istedi. Jackson'da da (Mississippi) Belediye Başkanı müzakereyi kabul etti.

Bütün bunlar, zencilerin protesto hareketlerinin başarıya ulaştığını gösteriyor. Bu başarıya ilk temsil eden, realist iş adamları oldu: Zencilerin boykot hareketi, işlerin azalmasına yol açıyordu. Birmingham'da Ticaret Odası üyesi Caldwell Marke'in yaptığı hesaplara göre, son olaylar işleri yüzde 4 azaltmıştı, halbuki güneyin diğer büyük şehirlerinde yüzde 3 ilâ 10 artış vardı! O hâlde zencilerle anlaşmak lazımdı. Nitekim ırk ayrımını azaltıcı tedbirlerin alınmasında, iş çevreleri zencilere yardımcı oldular!

Zenci liderler hafta sonunda Los Angeles'te toplanarak genel tesarrüze zamanını ve stratejilerini kararlaştıracaklar.

Zenciler bir ırk ayrımı nümâyesinde iş adamları çabuk ayıldı

YUGOSLAVYA

Ticaret ve Sanayi Resmî Gazetesi adlı bir Fransız yayınında, Yugoslavya ile ilgili uzun bir inceleme yayınlandı. İnceleme, Yugoslavyanın kalkınma davasını başarıya götürdüğünü göstermektedir. Gerçekten inceleme göre, Yugoslav emilî hasılatının yarısını sanayi teşkilatı teşkil etmektedir. Sınal mamul ihracı hızla artmaktadır.

Bir memleketin kalkındığının en sağlam ölçülerinden biri, yatırım malları ve sinal mamulleri ihracıdır. Türkiye bunu yapamadığı ve sadece zıral mamul ve ham madde ihracatçısı kaldı-

ğı için az gelişmiş bir ülkedir. Geniş ölçüde sanayi malları ihraç edecek duruma geçemediği de, Türkiye'nin hızlı kalkınma yoluna girmesi mümkün değildir. Yugoslavya ise, kısa zamanda bu meseleyi çözmüştür. Zira bu memleketin yatırım malları ihracı 1960 ve 1962 yılları arasında 55 milyon dolardan 124 milyon dolara yükselmiştir. Sınal mamulleri ihracı da 38 milyon dolardan 50 milyon dolara çıkmıştır.

Yugoslavyanın kalkınma hızı da yüksektir. 1953 - 56 devresinde kalkınma hızı yüzde 12, 1957 - 60 devresinde yüzde 13,5 olmuştur. 1961 - 62 kalkınma hızı yüzde 7 dir.

ORDU VE KALKINMA

Enver ABDÜLMALİK

Orta Doğu politik sahnesinde askeri rejimlerin ortaya çıkışı, tarihi gelişme içinde anlaşılabilir. Mesele çok basittir:

BİRİNCİ BUUD: Batının, Rönesanstan beri kaydettiği büyük ilerleme ile 18. yüzyılda sömürge haline gelen ve daha sonra da emperyalizmin pençesi altına düşen Arap ülkelerinin geri kalışının yaratıldığı faniyon.

Bu olayı, bütün tâbi ülkelerde ve sömürgelerde, sosyolojik ve ekonomik gerilik, politik aciz, kültür buhranı gibi sonuçlarıyla görmek mümkün.

İKİNCİ BUUD: Arap Dünyasının kültürel özelliğidir. Gerçekten Fastan Irak'a, Süddan'dan Basra Körfezine kadar 80 milyon insan, tek bir millî kültürün genel çerçevesi içinde toplanmaktadır. Bu kültürün önde gelen iki vasıtası, Arap dili ve İslâm dindir.

ÜÇÜNCÜ BUUD: Arap ülkelerinde millî yapının sağlanmadır. Millî yapı sağlanmazsa, deyimlerle, bu topraklarda milletlerin mevcudiyetini kastediyoruz. Bunlardan Mısır milleti, tarih boyunca birleşik bir millî devlete sahip olmuştur.

Arap dünyasına hâs bu son iki unsur, (kültürel özellik ve millî yapı sağlanmaz) sömürgecinin empoze ettiği gerilik ile tarihî millî varlığın sağlanmazlığı arasında ortaya çıkan temel çelişkiye kor-

kuñç bir keskinlik vermektedir. Çelişkinin keskinleşmesi, buhranın, en geniş anlamıyla yeniden doğuş (renesans) diyebileceğimiz bir çözüm yoluna ulaşmasına yol açmaktadır. (Buna çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma tabii da diyebiliriz.)

Arap "mükemmellik" millî hareketin rolü, bu çerçevede anlaşılabilir. Davayı sadece, emperyalist devleti koymak ve emperyalizmi yok etmek değildir. Esas mesele, ekonomik, sosyal, ideolojik ve kültürel olmak üzere her planda karar verme yetkisinin tamamını fethetmek, derin millî varlığı bütünüyle içinde yeniden bulmaktır. "Kendi kendini fethetme" veya (çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma) şeklinde tanımladığımız vellemin özü budur.

Bu çerçevede içinde Ordunun müdahalesini ve rolünü nasıl izah etmeli?

Bize göre, askeri rejimlerde ve/ya askerin hâkim durumda bulunduğu rejimlerde, iki farklı tip mevcuttur. Birinci tip askeri rejimin temel hedefi sosyalist ve modernleşmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. İkinci tipe ise millî birliği gerçekleştirme hedefi ağır basmaktadır.

Sosyal hedefli askeri rejimler

Nâsırın Mısır, sosyal hedefli askeri rejim tipinin tam bir ör-

Nâsır, tarla sulama işini inceliyor

negidir. Zira 23 Haziran 1952'nin eşliğinde Mısır, tarihin tanıdığı en eski merkezî devlet ve en eski millî birlik zencineğine sahip olmakta da kalmıyordu. Mısır, Mehmet Ali'den beri, 150 yıldır sürüp giden millî ekonomik ve kültürel bir yeniden doğuşun (renesans) içindeydi. Millî birlik gerçekleştirilmişti, ortada millî birliği sağlama diye bir mesele yoktu.

Ayrıca şark tipi feodalizmden kapitalizme geçiş vellefesi, bütün 19. yüzyıl boyunca devam etmiş ve 1882 de İngiliz işgalıyla son bulmuştur. Böylece, Mısır, Lancashire'in pamuk tarlası haline gelmiş ve kapitalist istihsal rejimi müessesleşmiştir.

Tabii ki bu, kapitalizmin az gelişmiş ülkelere has özel bir tipidir. Banka, ticaret ve diğer iş ha-

ratı emperyalizmin hâkimiyeti altındadır. Her türlü ciddi sanayileşme çabası önlenmiştir. Bu sebeple, Mısırda tarım kesiminde ağır bastığı sömürge tipi bir kapitalizm mevcuttu. Yıllardır yarıyıda bütün siyasi partiler, yüksek Mısır burjuvazisinin temsil kanadı olan büyük arazi sahiplerinin etindeydi.

Bu müteebbisler vasıtasıyla sanayileşme az çok başlatıldı da, arazi sahiplerinin en büyük obak kralın etrafında toplanmış halde, man büyük toprak ağaları, hükümete hâkimdi. Memlekette mevcut her şey (mevzuat, gelenek, alışkanlık) yeni bir merhale için içinde geçmeyi zorlaştırmaktaydı. Yeni bir merhale derken, başlangıç ve modern bir sanayi devletinin yaratılmasını kastediyorduk. Bir yıllık Mısır güc ve yeniden hayat verecek, utanc ve aciz yok edecek ve müd ile olan ilişkileri koparacak bir devlet.

Filistin harbi (1948) işte bu noktada geldi ve hâkim sınıflara persyanlığını gözler önüne serdi.

İktidarın zayıflığı, milliyetçilik ve nüfus artışının ortaya çıkardığı temel meseleleri çözmeye sosyal yapısı (toprak ağaları ve arazi hâkimiyeti) itibarıyla şiddetli aciz, Orta Doğunun, Karaman ve hattâ Güney Batı Amerikan siyasi coğrafyasını andırabilecek bir sola kayışa yol açtı. Terkilatların Süveyş kanabundaki İngiliz üssüne karşı giriştiği iktidari durdurmak, Anayasayı kaldırmak ve 6rH idareyi hâkim göstermek için Kahire yangını (23 Ocak 1952) tam zamanında yapıldı. Altı ay geçmeden de "Hür vabıyalar" iktidarı ele aldı.

Bundan sonra hedef esas liberalizm, Mısırın davalarını çözebilecek tek yol olan, gücü bağlamak ve modern bir sanayi devletinin kurulması idi.

Prof. Enos'un Yeni Raporu

Amerikalı genç Profesör Enos, memleketimizdeki ilk gelir dağılımı incelemesini yaptığı için haklı bir şöret kazandı ve Türkiye'de ismi en çok duyulan yabancı uzman oldu.

Prof. Enos şimdi ilk incelemelerini derinleş tirmiş ve 5 yıllık kalkınma plânımız hakkında, Amerikan Yardım Teşkilâtı (A.I.D.) hesabına 156 sayfalık bir rapor hazırlamıştır. A.I.D. nin bu yeni raporunda, 5 yıllık kalkınma plânımızın iki temel hedefi üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki, mümkün olan en yüksek kalkınma hızını gerçekleştirmek, öteki ise sosyal adaleti sağlamaktır.

Bu kısa yazıda biz sadece, Enos'un sosyal adalet açısından plân hakkındaki görüşlerini belirteceğiz. Gelecek sayılarımızda da Enos'un kalkınma dâvâmıza ait düşüncelerini ele alacağız.

1962 de durum

Prof. Enos, incelemesine 1962 yılı gelir dağılışı durumunu tesbit ederek başlamaktadır. 1962 durumuna göre, mütteşebbis sınıfı verilen çalışan nüfusun yüzde 0,7 si milli gelirin yüzde 24,4 ünü almaktadır. Tarım kesiminde ise, çalışan nüfusun yüzde 72,2 sinin milli gelirdeki payı yüzde 22,4 tür, yani mutlu azınlık dediğimiz yüzde 0,7, fakir yüzde 72,2 den çok daha yüksek gelire sahiptir! Bu durumda Prof. Enos, Türkiye'deki gelir dağılımının son derece adalet siz olduğu hükümüne varıyor.

Bu adaletsizlik, müterakki vergiler yoluyla bir hayli düzeltilebilirdi. Fakat Türkiye'de müterakki bir vergi sistemi mevcut mudur? Hayır, diyor. Prof. Enos. Zira tarım ve bina gelirleri, ya vergiden muaf, ya da çok az vergilendirilmektedir. Mütteşebbis sınıfı ise geniş çapta vergi kaçırılmaktadır. Prof. Enos'un hesaplarına göre, mütteşebbis sınıfı beşte 4 veya sekizde 7 oranında vergi kaçakçılığı yapmaktadır! Yani mütteşebbis sınıfı, ödemesi gereken verginin ancak sekizde birini ödemekte, gerisini kaçırılmaktadır. Bu sebeple, vergilemeden sonra da gelir dağılımındaki adaletsizlik sürüp gitmektedir. Nitekim 1962 de, dargelirli memur ve ücretlilerle, zengin mütteşebbis sınıfının toplam vergi yükü oranı hemen eşittir. Ortalama geliri 129 bin 900 lira olan mütteşebbis sınıfının vergi yükü yüzde 27, 9430 lira yıllık geliri memur sınıfının ise yüzde 26 dır. Bu durumda Prof. Enos, şöyle diyor:

«Türkiye'de vergiler öndendikten sonra da gelir dağılımındaki adaletsizlikler hâlâ çok büyüktür. Bu adaletsizlik, devam ettiği takdirde, memleketin ekonomik gelişmesini baltalayacaktır.»

1967 de ne olacak?

Kalkınma plânına göre, 1962 de, 51,8 milyar olan gayri safi milli hasıla 1967 de 73 milyar bulacak ve adam başına gelir 1700 liradan 2160 liraya yükselecektir.

Plâna göre, mutlak olarak her sosyal grubun geliri artacak, fakat bu artış her sosyal grup için farklı olacaktır. İstihdamın ve kamu sektörü yatırımlarının artması ve sanayileşme dolayısıyla, ücretli ve memur sınıflarının milli gelirdeki nisbi payı yükselecek, buna karşılık tarım ve mütteşebbis gruplarının nisbi payı azalacaktır. Fakat bu değişiklikler önemsizdir ve bunun tam aksi de olabilir. Prof. Enos'a göre, kalkınma plânındaki milli gelir tahminlerinden

Doğan Avcıoğlu

çıkartılabilecek «en önemli sonuç» şudur: «Gelir dağılımında öngörülen değişiklikler o kadar azdır ki, bu değişiklikler önceden kestirilemez. Önemli bir değişiklik, ancak vergi sistemi sayesinde mümkündür.» Başka bir deyişle, gelir dağılımındaki aşırı adaletsizlikleri gidermek, vergi sistemini adil bir hâle getirmekle gerçekleştirilebilir.

Adil vergi sistemi

Prof. Enos, kalkınma plânında vergilerin ideal dağılışı hakkında bilgi bulunmayışını noksanlık saymakta ve bu eksikliği ken dişi tamamlamaya çalışmaktadır.

Vergi dağılımında adil ölçü ne olmalıdır? Prof. Enos, bu konuda felsefi tartışmalara dalmadan, bugünkü gelir vergisi tarifemizi ölçü almakta ve gelirlerdeki artışların bu tarife uygun şekilde vergilendirilmesini teklif etmektedir. Meselâ mevcut gelir vergisi târifesine göre, ilk dilim olan 2500 lira yıllık gelir, vergiden muaf, 5 bin liralık gelirin geri kalan 2500 lirası yüzde 15 oranında vergilendirilir. Bu oran, 2 milyon liralık gelirden yüzde 60'ı bulur.

Prof. Enos, bütün gelirler, bu tarife uygun şekilde vergilendirilmelidir diyor ve bu tarife göre ödenmesi gereken vergi miktarıyla, fiilen ödenen vergi miktarını karşılaştırıyor. Enos'un bu konuda vardığı sonuç şudur:

1963 yılında, düşük tarım geliri grubu 777 milyon, ücretliler 2 milyon 325 milyon, memurlar 590 milyon lira, ödemeleri gerekenden fazla vergi ödiyeceklerdir. Buna karşılık, orta ve yüksek tarım gelirleri grupları 401 milyon, mütteşebbis sınıfı ise 1 milyar 974 milyon lira, ödemeleri gerekene nazaran az vergi vereceklerdir! Yalnız böyle bir düzeltmeye gidilirse, vergi gelirlerinde 1 milyar 317 milyon lira bir azalma olacaktır. Halbuki plânın gerçekleştirilebilmesi amacıyla 1967 de 14 milyar 680 milyon lira vergi gelirine ihtiyaç vardır. Bu geliri sağlamak için gereken miktarı, bütün sosyal gruplar eşit şekilde paylaşmalıdırlar. Enos, müterakki verginin yanı sıra, her sosyal grubun yüzde 3,9 oranında vergilendirilmesi suretiyle, gerekli gelirin elde edilebileceğini hesaplamıştır. Buna göre ortaya aşağıdaki tablo çıkmaktadır:

Tabloda görüldüğü gibi, gelir dağılımında bir dereceye kadar adalet sağlanabilmesi için, mütteşebbis sınıfının 1967 yılında, 1963'e nazaran

4 milyar 158 milyon lira daha fazla vergi ödemesi, işçi ve memur sınıflarının vergiyükünün ise 1 milyar lira kadar azaltılması lazımdır. Böylece, vergiden sonra 1963'te 102 bin 500 lira olan ortalama mütteşebbis geliri 1967 de 72 bin 800 liraya düşecek, aynı tarihler arasında ücretli grubun vergiden sonraki ortalama yıllık geliri 4070 liradan 4980 liraya çıkacaktır. Memur grubunun geliri, 7010 liradan 7660 liraya geçecektir. Düşük tarım geliri grubunun ortalama geliri ise, 1010 liradan 1270 liraya yükselecektir. Buna rağmen, en yüksek mütteşebbis sınıfı geliri ile en düşük tarım geliri arasında, 50 misli fark kalacaktır. Yani ileri ülkelerde en ufak ve en yüksek gelir grupları arasındaki fark, 6 ilâ 10 katı aşmazken, Türkiye için 50 kat gibi yüksek bir fark kabul edilmektedir. Bu, çok mütevazî bir hedefdir.

Halbuki ne yaptık?

Bu mütevazî sosyal hedefe ulaşabilecek miyiz? 1963'te alınan vergi tedbirleri, bizi bu mütevazî hedefe az da olsa yaklaştıracak mıdır? Prof. Enos'un bu sorulara cevabı kesin bir hayırdır. Prof. Enos'un yaptığı hesaplara göre, 1963 ün vergi reformu, ücretli ve memur gruplarının vergi yükünü arttırmakta, zengin mütteşebbis sınıfının vergi yükünü ise geniş ölçüde azaltmaktadır. Bu durumda, Enos'un vardığı hüküm şudur:

«Kaçınılmaz yakış şudur ki, mütteşebbis sınıfının vergi yükü azalacaktır. Bu ise müterakki vergi sisteminin tam tersi bir durumdur. Müterakki sistemde, gelirler artarken, en zengin sınıfın vergi yükünün azalması değil, artması gerekir. Bu sebeple, Türkiye'de 1962 ve 63 yılları arasında yapılan vergi değişiklikleri, sosyal refahı iyileştirmeyecek, aksine kötüye götürecektir.»

A.I.D. Raporu şu cümlelerle son bulmaktadır: «1963 için öngörülen yeni vergi tedbirlerinin temel sonucu, en zengin grubun vergi yükünü hafifletmek olacaktır. Artan vergi yükü, bu hafifletme yüzünden, ücretli, memur ve ilk defa gelir vergisi ödiyecek olan yüksek tarım geliri grupları tarafından paylaşılacaktır.»

Demek ki, Plânın sosyal hedeflerine ulaşamayacak, gelir dağılımındaki aşırı adaletsizlik, önümüzdeki yıllarda daha da artacaktır. Kapitalist gelişmenin az gelişmiş ülkelerdeki fiyatı budur. Yalnız, uyanan kütlerle 1963 Türkiye'sinde bu fiyatı ödemeye aslâ razı olmayacaklardır. Nitekim Enos raporu da, «Devam ettiği takdirde bu adaletsizlik, memleketin ekonomik gelişmesini baltalayacaktır» hükmüne varmaktadır.

Vergi Adaleti Tablosu

Sosyal Gruplar	1963 de ödenen vergi oranı %	1967 de ödenmesi gereken vergi oranı %	1967 de ödenmesi gereken vergi toplamı (Milyon lira)	1963 vergi miktarı (Milyon lira)	Vergi yükünde gerekli değişiklik (Milyon lira)
I - Düşük tarım geliri grubu	6,9	3,9	540	777	- 237
II - Orta tarım gelir grubu	10,8	17,1	867	442	+ 425
III - Yüksek tarım gelir grubu	18,9	30,5	1501	744	+ 757
IV - Ücretliler grubu	24,6	14,2	3169	4000	- 831
V - Memurlar grubu	28,1	18,3	1075	1210	- 135
VI - Mütteşebbisler grubu	24,9	43,4	7528	3370	+ 4158

NOT: Okuyucularımız, YÖN'ün 59. sayısın da, bu sosyal grupların tarifini bulacaklardır